

**Volum coordonat de
Florentina Scârneci**

**CERCETĂRI CALITATIVE ÎN ASISTENȚA SOCIALĂ.
ÎNCERCĂRI STUDENȚEȘTI**

Vol. I

Editura Universității *Transilvania* Brașov

2007

©2007 EDITURA UNIVERSITĂȚII TRANSILVANIA BRAȘOV

Adresa: 500030 Brașov,
B-dul Eroilor, Nr. 9
Tel/Fax :0268 - 47 53 48
E-mail :

Tipărit la:
Tipografia Universității "Transilvania" din Brașov
B-dul Eroilor 9
tel/fax: 0268 47 53 48

Toate drepturile rezervate

Editură acreditată de CNCIS
Adresa nr.1615 din 29 mai 2002

Referent științific : Conf. univ. dr. Gheorghe ONUȚ

Descriere CIP a Bibliotecii Naționale a României
Cercetări calitative în asistența socială: încercări studențești /
coord. Florentina Scârnci. – Brașov : Editura Universității
„Transilvania”, 2007
vol.
ISBN 978-973-635-987-3
Vol. 1. – 2007. – Bibliogr. – ISBN 978-973-635-988-0

I. Scârnci, Florentina (coord.)

36(075.8)

CUPRINS

Florentina Scârneci	
<i>Cuvânt înainte</i>	5
Mihaela Crupa	
<i>Fața nevăzută a unui Colegiu Național de fete din România.</i>	
<i>Violența în liceu</i>	11
Georgiana Beatrice Grigore	
Andra-Daniela Ignat	
<i>Rolul A. B. C. Brașov în viața bolnavilor de cancer</i>	33
Bianca Petricele	
<i>Plecarea copiilor în străinătate – suferința mamelor</i>	45
Andreea Florentina Ștefan	
<i>Despre dependența de muncă și „victimele” sale</i>	65
Simona-Daniela Știr	
<i>Ce diferențe există între un azil de bătrâni privat și un azil de stat</i>	75
Florentina Scârneci	
<i>Neliniști de cercetător calitativist</i>	97

Cuvânt înainte

Anul trecut, cam pe la această dată, finalizam *Îndrumarul de cercetare calitativă în științele sociale*¹. Îmi propuneam în acea carte (destinată studenților) să aduc exemple pentru fiecare pas al cercetării calitative pe care l-am descris și explicat. Volumul de față a fost conceput ca o completare a *Îndrumarului*.

El se adresează tot studenților în ideea de a aduce exemple de cercetare calitativă „cap-coadă”. Și păstrează încăpățânarea de a prezenta exemple accesibile cercetătorilor începători pentru că studiile din această carte sunt concepute, realizate și prezentate de studenți.

În fiecare an, studenții anului I-îi de la Specializarea Asistență Socială (Facultatea de Drept și Sociologie din Universitatea *Transilvania* Brașov) încearcă, pe baza cursului *Metodologia cercetării în științele sociale* și a cărții de care am pomenit mai sus, să realizeze primele lor proiecte de cercetare calitativă. Acest volum reunește descrierea muncii a șase dintre studenții anului I-îi (2005-2006). Având la dispoziție acest material sper ca munca începătorilor să devină din ce în ce mai valoroasă. Și lansez această provocare studenților care se află acum în anul I-îi pentru a realiza un volum II al *Încercărilor studențești*.

La sfârșitul cărții am adăugat un articol în care prezint câteva dintre neliniștile ce l-ar putea bântui pe cercetătorului calitativist într-un demers obișnuit de cercetare. Sunt dileme, griji care nu mi-au dat pace pe parcursul cercetărilor mele calitative. Sunt neliniști neamintite și netratate de cărțile de specialitate. Mă folosesc de

¹ Vezi Scârnci, F., 2006, *Îndrumar de cercetare calitativă în științele socio-umane*, Ed. Universității „Transilvania”, Brașov.

prilej pentru a le aduce în discuție și pentru a-ți semnala că te poți confrunta și tu cu probleme asemănătoare. Articolul a fost conceput în tonul cercetătorului începător care are nelămuriri, care caută răspunsuri, care pur și simplu vrea să știe mai mult, care așteaptă mult de la calitativ și-i zgândărește neajunsurile. Din această cauză cred că îi stă bine alături de articolele studenților.

Studiile studențești reunite în acest volum ilustrează pașii cercetării calitative. Autorii lor au avut libertatea oricărui cercetător calitativist în realizarea proiectelor de cercetare. Și au ales teme ce le erau dragi, aproape de suflet sau doar la îndemână. Au plecat pe teren dezorientați și cu teama că n-o să iasă nimic, așa cum se întâmplă cu orice începător și cu atât mai mult cu cercetătorul calitativist începător. Au venit uneori dezamăgiți de pe teren – că tema aleasă de ei nu e promițătoare, că oamenii cu care au stat de vorbă nu sunt destul de deschiși etc. Au încercat primele lor analize de conținut și s-au împiedicat când procedurile nu erau destul de clare, când datele nu erau destul de relevante sau erau mult prea bogate în conținut etc. S-au speriat constatând că poate nu îndeplinesc criteriile „rigorii” în cercetarea calitativă, că poate au forțat „ajungerea” la saturația teoretică, că poate nu au descoperit nimic nou și cercetarea lor este un eșec etc.

Este foarte probabil ca aceste lucruri și multe altele să ți se întâmple și ție atunci când faci prima ta cercetare calitativă. Vreau să descoperi, prin studiile din acest volum, că există colegi de-ai tăi care au trecut prin ele, vreau să înveți de la ei și să descoperi că poți.

Le mulțumesc studentelor care au „cercetat” și au produs materialele prezentate în această carte. Sunt sigură că le vei aprecia munca și le vei scuza stângăciile, acolo unde există. Ele au

descoperit cercetarea calitativă pe măsură ce încercau să o pună în practică. Din cauza aceasta există exigențe ale cercetării calitative nesatisfăcute de încercările lor.

Dar, dincolo de acestea, citindu-le textele, este imposibil să nu remarci, cel puțin, candoarea descoperirilor...

Cred că valoarea acestei cărți, dincolo de exemplificarea aspectelor tehnice prin proiecte de cercetare „complete” (care ar fi de interes pentru cercetătorii începători), este tocmai descoperirea felului în care este văzută lumea și cercetarea calitativă de către studenții anului I-îi (și acest lucru cred că ar trebui să prezinte interes pentru profesori și pentru cercetători, în general).

Mie mi s-a părut minunat să-i „văd” pe viitorii asistenți sociali cum se tulbură la primul contact cu un Azil de Bătrâni sau cum trăiesc cu lacrimi în ochi speranța alături de bolnavii de cancer... Cum prezintă, bucuroși de descoperire și fără nici o jenă, aspecte sordide ale vieții, cum reproduc înjurături... Cum viitorii cercetători recunosc cu nonșalanță „șmecherii” aproape interzise pe care le-au făcut cu textele de teren pentru a le face mai bogate sau mai sărace în conținut sau dimensiuni... Cum descriu, stânjeniți parcă de faptul că au făcut-o, prima lor ședință de focus-grup... Cum viitorii specialiști își descoperă valoarea și încă nu știu s-o mascheze în modestie vorbind în aparență arogant, dar nemaiîntâlnit de natural despre „cercetarea mea”; cum încearcă cu multă stângăcie, dar cu o convingere nesăbuită să explice fenomenele pe care le studiază...

Le vei citi sinceritatea cu care prezintă identificarea problemei (o să descoperi, de exemplu, ce fac în timpul liber și cum o discuție la „o bere” generează obiective de cercetare) sau nerăbdarea descoperirii (odată ce și-au dat seama ce urmează să „cerceteze” nu

știi cum să faci să se întoarcă mai degrabă pe teren) sau supărarea în recunoașterea unor eșecuri (prime discuții libere cu subiecții, de exemplu, care sunt stânjenitoare pentru că subiecții nu vorbesc, nu știi ce să spună, iar cercetătorii nu pot să întrebe pentru că li s-a spus să nu meargă pe teren cu întrebări care să direcționeze răspunsurile) sau minuțiozitatea cu care caută să epuizeze fiecare aspect ce conduce la îndeplinirea obiectivelor (de exemplu descrierea amănunțită a formelor de violență dintr-un liceu de fete sau prezentarea în cel mai mic detaliu coloristic al unui Azil de Bătrâni sau cuprinderea tuturor informațiilor culese în prezentări vizuale complexe de date) sau ușurința cu care trag concluzii valoroase (de exemplu, ipoteze legate de ce-și dorește un dependent de muncă).

Vei simți prin descrierile lor ceea ce au simțit și ei pe teren alături de subiecții lor (de exemplu straniețea situației în care tot Azilul o caută pe Doamna M., găsită până la urmă în camera unui infirm și a unui oligofren; toată agitația este creată pentru ca studenta noastră cercetătoare să stea de vorbă cu această doamnă; poți să și vezi toți ochii ațintiți asupra ei, întrebători, suspicioși...). Îi vei vedea stânjeniți de ceea ce descoperă (de exemplu de sărăcia în care trăiesc bătrânii, de persecuția pe care o trăiește o tânără liceană venită de la țară, de urmele pe care le lasă asupra feței umane tratamentul cu citostatice).

Nu pot să nu vorbesc și despre efectul pe care l-a avut, și constat, încă îl mai are, asupra mea, fiecare nou an în care îi inițiez pe studenți în cercetare calitativă.

Găsesc remarcabilă ocazia de a vedea și de a auzi din gura studenților cum se derulează prima lor încercare de a „cerceta”. I-am văzut ușor apăsăți de importanța activității ce urmau s-o

desfășoare, dar și aruncându-se nebunește „în teren”. Și chiar dacă ceea ce făceau era destul de departe de ceea ce se numește „cercetare științifică”, zelul și mândria pe care le trăiau nu puteau să nu te facă să le respecti orice încercare. Și m-a înduioșat teribil încercarea lor serioasă de a învăța, de a pune în practică proceduri complicate și abstracte ce le erau prezentate la curs.

Lucrând cu studenții anului I-ii și fiind alături de ei pe parcursul „încercărilor” prin care treceau „cercetând”, am descoperit că, în funcție de tema aleasă, ei fie se descoperă pe ei înșiși (de exemplu, cât sunt de marcați de evenimente, asemănătoare sau identice celor studiate, prin care au trecut și ei), fie îi descoperă pe ceilalți oameni (în suferința lor, în răutatea lor, cum învață să-i asculte, să-i înțeleagă, să-i accepte). Mi s-au dezvăluit prin expresia feței lor, prin glasul lor „revelațiile” înduioșătoare pe care le-au avut. M-am bucurat să-i văd schimbați și crescând după fiecare nouă experiență: a primului interviu cu un director de școală, a unei discuții preliminare cu o bolnavă de cancer sau cu o mamă ai cărei copii sunt plecați în străinătate, a primei încercări de culegere a datelor de la subiecți necooperanți. Și o spun chiar singuri că au prins încredere în ei, că „au simțit, în sfârșit, că fac ceva important”.

Și fiecare eșec îi ambiționa și i-am văzut întorcându-se pe teren cu îndârjire sau cu ciudă și fiecare succes îi emoționa și le dădea aripi și-și prezentau cu mândrie proiectul de cercetare în Sesiuni de Comunicări Studențești, și-și așteptau cu nerăbdare prima apariție, ca autor de articol, într-o carte...

Vreau să le mulțumesc pentru toate acestea foștilor și viitorilor mei studenți! Vă mulțumesc cu considerație și duioșie!

Iar pe tine te invit să citești articolele din acest volum și să simți și tu energia tinerească a autoarelor, emoția descoperirilor și pe cea generată de noutatea sarcinilor cu care s-au confruntat: cercetarea calitativă și descriere muncii la ea în studii publicabile.

Brașov, aprilie 2007

Florentina Scârnelci

FAȚA NEVĂZUTĂ A UNUI COLEGIU NAȚIONAL DE FETE DIN ROMÂNIA.VIOLENȚA ÎN LICEU

MIHAELA CRUPA

Această cercetare privește problema violenței în unul din liceele românești de elită - școală europeană (am ales să protejez identitatea acestui liceu, de aceea, pe parcursul studiului de față, îl voi numi „Colegiul Național X” sau, pe scurt, „C.N.X.”). Cercetarea evidențiază modul în care este precepută violența de elevii acestui liceu, unii considerând-o un fenomen izolat, rar, inexistent, alții văzând-o ca pe o problemă acută, ce poate influența comportamentul elevilor.

Inițial problema cercetării s-a referit la opțiunea elevilor de a merge la o anumită facultate, mai exact dacă decizia lor este aceeași pe tot parcursul clasei a XII-a. Odată ajunsă pe teren (în incinta liceului), am asistat la un schimb de replici între un domn profesor și un elev pe tema refuzului de a purta uniformă. Fiindcă discuția s-a lăsat cu jigniri la adresa elevului, am decis să abordez o nouă problemă de cercetare: „Violența și refuzul purtării uniformei în Colegiul Național X”. Pe parcursul analizei datelor referitoare la acest subiect am observat că sunt două teme diferite și că nu le puteam aborda pe ambele. Ar fi fost prea mult și la îndemnul domnișoarei profesoare am renunțat la aspectul legat de uniformă, axându-mă numai pe problema violenței. Un alt motiv al alegerii acestei teme a fost faptul că eu însămi, fostă absolventă a acestui liceu, cunoșteam anumite manifestări violente (dar nu atâtea câte am descoperit din documentele sociale colectate). O altă bază a motivării mele în această cercetare a fost și părerea consilierului

școlar (deținând și funcția de profesor) cum că într-un liceu de talia acestuia, școală europeană, în care *predomină fetele, violența nu există, nici urmă de așa ceva*. Am simțit în replicile acestui profesor, de fapt, dorința de protejare a imaginii școlii și oarecum și a imaginii de sine, știind din trecut că relațiile dintre acesta și elevi erau periclitare de anumiți factori (precum: diferitele apelative adresate elevilor, comportamentul său agresiv) ce afectau și buna desfășurare a orelor de curs.

Primul contact cu terenul nu a fost unul promițător, întrucât nu mi s-a permis să realizez cercetarea fără acordul semnat de doamna directoare. Altă dificultate întâmpinată pe teren a fost: necooperarea elevilor. În primă fază cei din clasa a IX-a nici nu mi-au acordat atenție, dar mi-au acordat a doua oară când am fost însoțită de un domn profesor. Insuficiența datelor a constituit un alt obstacol de care m-am lovit, fiind nevoită să adun date de la mai multe clase de același nivel (două clase de a IX-a, două de a X-a, una de a XI-a și trei de a XII-a).

În concluzie, problema cercetării mele o reprezintă de fapt două întrebări: Există violență în C.N.X.? Și care sunt manifestările actelor de violență în acest liceu?

Cercetarea realizată este:

- O cercetare calitativă care își propune întemeierea unei teorii; presupunerile pe care le-am făcut (existența unor forme de violență în C.N.X.) au venit din teren, și au fost confirmate după colectarea și analiza datelor.
- O cercetare ce se încadrează în teoria interacționismului simbolic pentru că în analiza și interpretarea datelor am încercat să privesc violența chiar prin ochii subiecților de cercetat, să folosesc limbajul lor, să transpun codurile unor

categorii în propriile lor cuvinte legate de violență, de manifestarea ei, de frecvența ei, etc.

- Un studiu de caz colectiv (elevii claselor a IX-a și a XII-a).

Prima etapă a cercetării a fost culegerea datelor care s-a realizat prin colectarea documentelor sociale scrise, necifrice, personale, neoficiale întocmite la cererea mea, la clasele: a IX-a, a X-a, a XI-a, a XII-a.

Alegerea acestei metode mi s-a părut cea mai potrivită în cercetarea mea, mai ales în vederea analizei ulterioare a datelor din aceste documente. Practic le-am cerut elevilor să-mi scrie sau să-mi deseneze pe o foaie de hârtie dacă există violență la ei în liceu și care sunt manifestările acesteia. În procesul de culegere a datelor am întâmpinat dificultăți deoarece elevii din clasa a XII-a au fost prea săraci în cuvinte, la fel și cei din clasa a XI-a. Astfel că după o primă analiză a datelor, am fost nevoită să mă întorc în teren de mai multe ori să mai adun date, aplicând aceeași metodă a culegerii documentelor sociale.

Cea de a doua etapă a fost analiza datelor. Metodele folosite în analiza datelor pe studiul de caz colectiv sunt: codarea teoretică (deschisă, selectivă și axială) și prezentarea vizuală a datelor sub formă de rețea.

Am folosit codarea teoretică în strategia de analiză orientată pe caz. Am aplicat în analiza datelor procedurile codării teoretice astfel:

- Codarea deschisă iar tehnica aplicată este cea linie cu linie în documentele scrise de elevi. Astfel am descoperit coduri pe care le-am subliniat pe măsură ce parcurgeam textele. Codurile se referă la cuvintele sau expresiile elevilor care mie mi s-au părut cele mai relevante și care exprimau

esențialul și autenticul în problema violenței. Pe baza acestor coduri am realizat categorii, de exemplu: non-violență, persoanele implicate (agresorii și victimele), manifestările violenței, frecvența acesteia, etc.

- Codarea axială (având un inventar de aproximativ 300 de documente scrise, la început am realizat analize de codare deschisă - întâi am selectat cuvintele, frazele mai importante din documentele sociale, iar apoi am extras din ele acele cuvinte și fraze ce le puteam grupa pe categorii; deoarece citatele erau prea lungi le-am scurtat sub forma unor coduri pentru a putea lucra mai ușor cu datele și pentru a putea ajunge la o formă schematică, respectiv la cea de tip axial). După care am realizat conexiuni între categorii (de exemplu: non-violență — violență — persoanele implicate) și subcategorii (de exemplu: persoanele implicate → agresorii și → victimele). În analiza datelor, mai exact în prezentarea schematică, am încercat să selectez doar categoriile cu subcategoriile mai semnificative pentru ușurarea desprinderii concluziilor și pentru reducerea numărului mare de categorii și subcategorii pe care îl aveam.
- Codarea selectivă este prezentă și ea în analiza datelor: astfel că în cercetarea mea categoria centrală este „violența” de care se leagă celelalte categorii și subcategorii.

Pentru desprinderea concluziilor am folosit și triangulația metodologică în analiza datelor: am prezentat vizual datele sub formă de rețea pentru a evidenția mai bine existența violenței și a manifestărilor ei, legăturile dintre violență și persoanele implicate

în actele violente, ajungând astfel mai ușor la teoria întemeiată, la interpretarea datelor (*vezi* schema prezentată la sfârșitul articolului).

Eșantionarea a fost cea de a treia etapă parcursă. Pentru că tema cercetării mele este violența în liceu, cei care au intrat în acest proces al eșantionării teoretice au fost elevii de la clasa a IX-a până la clasa a XII-a. Am considerat că ei sunt cei mai în măsură să-mi răspundă la cele două întrebări ale cercetării. Criteriile de alegere, a una sau două clase pentru fiecare nivel, nu au fost întâmplătoare. În primă fază am mers la clasele recomandate de consilierul școlar, respectiv la clasa a IX-a de profil real după care am fost și la clasele de profil uman. Alți informatori releu au fost: fosta dirigintă și foști colegi din liceu, actuali elevi în clasa a XII-a care m-au îndemnat să merg la anumite clase care au avut antecedente legate de violență. Următorul pas în procesul eșantionării a fost decizia (luată după ce am realizat analiza globală) alegerii a două nivele de clase care mi s-au părut mai relevante și mai contrastante în același timp. Astfel că mi-am restrâns cercetarea doar pe clasa a IX-a și pe clasa a XII-a. După o primă analiză pe fiecare nivel de clasă, am realizat o comparație între ele. Apăruseră noi coduri, noi categorii nesaturate și chiar dacă aveam un număr mare de documente sociale tot am simțit nevoia să mă întorc în teren să mai culeg un set de date de la fiecare nivel de clasă (în total au fost două clase de a IX-a și trei clase de a XII-a). După alte analize a noilor seturi de date, am ajuns la ceea ce se numește „saturație teoretică”. Atât la clasa a IX-a cât și la clasa a XII-a codurile și categoriile începeau să se repete, nu mai apărea nimic nou, ajunsesem la epuizarea subiectului, la saturarea categoriilor.

În mod evident după ce am colectat datele, după ce le-am analizat, a urmat și etapa de interpretare a lor, cu scopul de a da un

răspuns celor două întrebări: Există violență în C.N.X.? Care sunt manifestările actelor de violență în acest liceu?

Așadar, cercetarea mea a vizat următoarele aspecte:

- Existența violenței sau non-violenței în C.N.X.

Inițial subiecții clasei a XII-a au mers pe ideea de non-violență, axându-se mai mult pe problema purtării uniformei. O parte din ei consideră că *este exclus să se vorbească de violență într-un liceu de talia acestuia*. Ambele clase (a IX-a și a XII-a) motivează inexistența violenței afirmând că liceul lor nu este doar un liceu cu prestigiu ci există și moralitate, un bun regulament, un mediu prietenos, lipsit de ostilitate: *școala e bine păzită de Nea Costică*. În ceea ce privește aspectul existenței violenței: majoritatea elevilor implicați în cercetare consideră totuși că există violență în liceul lor.

- Dimensiunile fenomenului violenței în liceu pe tipuri de violență (manifestări).

Formele de manifestare a violenței în acest liceu sunt de la simpla violență verbală până la violența fizică. Astfel rezultatele analizei comparative arată că ambele clase identifică cam aceleași tipuri de violență: violență fizică, verbală, non-verbală - violență în vestimentație și în înfățișare (*se îmbracă șmecher: fetele poartă bluze cu buricul gol, fuste scurte, se machiază strident, unii poartă cercei în ureche, au părul netuns*). Dar, în timp ce elevii de clasa a IX-a, având statutul de „boboci”, nou-veniți în liceu, insistă asupra violenței fizice (manifestată prin: *umflarea ochilor, spargerea capetelor, primirea de palme*) și cea în comportament (*scuipă, fumează, sparg tabla și rup băncile, trântesc ușile*), elevii de clasa a XII-a amintesc mai des violența verbală, pe care o practică frecvent (în limbaj: înjurături, jigniri, cuvinte obscene, *șmecherii te*

iau la „mișto”, te amenință, name-calling: de multe ori nu ne putem abține să scoatem cuvinte colorate pe gură gen: boue, nesimțitule, ne alintăm cu apelativul mă-ta bip sau puțin modificat adică legat de origini) și introduc un nou tip de violență, diferit de cel întâlnit la clasa a IX-a, violența psihică („ieșiri extravagante”, crize de personalitate). În ceea ce privește analiza datelor pe clasă, am descoperit o mai bună detaliere, amănunțire la clasa a IX-a. Ei descriu cu mai multă implicare și patos prezența actelor de violență, poate și datorită faptului că sunt noi în liceu. Aceștia fac referire la acel „botez” la care sunt supuși de către clasele mai mari, acest „botez” lăsându-se de obicei cu bătaie, înjurături. La polul opus, elevii claselor a XII-a au o oarecare detașare, neimplicare în ceea ce privește violența. Unii o consideră un fapt cotidian care a devenit parte din viața fiecăruia. Un subiect mi-a atras atenția în mod special, observând la acesta un sadism îngrijorător: *Recunosc că mi-ar fi plăcut și mie să-i scot lu'unu ochii cu cuțitu și să-i întind creierul pe pereți, dar m-am abținut* – în opinia mea o posibilă explicație a celor afirmate de acest elev ar putea fi: refularea frustrării de a nu riposta, de-a lungul timpului, la diferitele insulte, injurii care i-au fost adresate. Sau poate de vină este mediul de proveniență al acestuia (cartierul sau chiar climatul familial violent) sau influența negativă a mass-mediei.

- Locul și timpul desfășurării actelor de violență în liceu

Ambele clase fac referire la aceleași locuri de manifestare a violenței: în curtea școlii, în clase, pe coridoare. Elevii claselor a IX-a dau amănunte legate și de timp: înaintea orelor, în pauze.

- Cât de frecvente sunt manifestările violenței

Datele arată că violența are o frecvență crescută în C.N.X.: *a atins un prag înalt, e la ordinea zilei, e în floare.*

- Persoanele implicate în actele de violență

La acest aspect se identifică atât persoanele care agresează (agresorii) cât și persoanele agresate (victimele). Interesant este faptul că, pe de o parte, ambele clase au identificat aceeași agresori, precum: profesorii, unii elevi care se cred superiori, elevii înstăriți și chiar organele de pază. Pe de altă parte, au menționat și agresori diferiți: clasa a IX-a menționează ca agresori elevii din clasele mai mari, în timp ce clasa a XII-a menționează că cei din clasele mai mici sunt agresorii. În general victimele sunt cei lipsiți de apărare, točilarii, elevii conștiincioși, elevii mai puțin înstăriți. Cei din clasa a IX-a sunt axați și pe ideea de a deține controlul, puterea, motiv pentru care se victimizează, ei se simt nedreptățiți atât în relațiile cu ceilalți elevi mai mari cât și cu cadrele didactice, care îi agresează frecvent de exemplu: *Profesoara X nu suportă copiii nou-veniți în liceu, tot timpul trebuie să ne jignească; pe mine m-a ascultat și mi-a luat caietul, după ce mi-a trecut nota am întrebat-o dacă pot să-mi iau caietul, iar ea l-a aruncat.*

- Factorii determinanți ai violenței în liceu sau cauzele și motivele violenței identificate de subiecții cercetării

Condițiile cauzale care determină manifestarea violenței la elevii de liceu sunt fie de natură intrinsecă (educația în familie, lipsa culturii, *doar așa îți faci simțită prezența, îți arăți superioritatea*), fie de natură extrinsecă (cartierele de huligani, *gen Z de unde provin și agresorii, în Colegiu de „cultură generală” unde cultura lipsește cu desăvârșire, e normal ca violența să fie ca la ea acasă*, profesorii care sunt un factor de stres, lipsa gardienilor). Ambele clase au mărturisit că una din principalele cauze ale manifestării violenței în liceu este reprezentată și de impunerea uniforme: *Sacourile provoacă violență, deci violența te*

face să porți sacou! Clasa a IX-a insistă asupra cauzelor de natură extrinsecă. Spre exemplu violența este provocată și de jocurile violente gen: *Turnul Eiffel* și *Cine rezistă* - elevii făceau un cerc în mijlocul căruia se așeza unul dintre ei; apoi acesta era legat la ochi și era lovit de unul din cerc; elevul lovit trebuia să ghicească cine l-a lovit; dacă ghicea, el ieșea din mijloc și era așezat altul din cerc în mijloc; dacă nu ghicea, era lovit în continuare până ce ghicea sau până ce nu mai rezista. Alte cauze ale violenței identificate de elevi sunt: notele mici – de fiecare dată când ia o notă mică un elev devine violent și îi vine să îi bată pe toți; sau situația în care profesorii le *îndeasă* ideii pe gât și le limitează astfel libertatea: *Comunismul a plecat dar spiritul încă trăiește!*; sau mediul de proveniență - o fată mărturisește: *Eu sunt unul dintre cei slabi, sunt persecutată nu fizic, dar psihic, verbal și moral DA. Colegii mei sunt răutăcioși cu mine pentru că sunt din provincie, la fel și unii domni profesori. Eu știu ce înseamnă să fii persecutat și nu e bine deloc, crede-mă!* Cei din clasa a XII-a insistă asupra cauzelor de natură intrinsecă: violența apare din cauza nerespectării celor din jur, unii uită că sunt într-o unitate de învățământ, *nu pe maidan*. În opinia mea, violența umple golurile provenite din incapacitatea de a socializa, ea este o refulare a frustrării celor care sunt dezaprobați mereu de cei din jur. Lipsa toleranței, îngâmfarea, impulsivitatea, indiferența duc la nașterea violenței.

- Consecințele sau efectele actelor de violență în liceu

Din analiza datelor reiese că violența nu are numai urmări negative; sunt percepute și aspecte pozitive ale ei (*cei care sunt violenți sunt mai apreciați decât cei care își văd de treaba lor*). Acest aspect este privit diferit de cele două clase. La un pol sunt consecințele negative între care cei din clasa a IX-a menționează că

un comportament negativ duce la: sancțiune, un conflict mai mare, exmatriculare, are caracter dezastruos, produce victime. La nivel psihic violența își lasă puternic amprenta, astfel: *dacă un elev este agresat, el îi va agresa pe alții, iar dacă îi va agresa pe alții atunci el va fi exclus din grup*. Pentru elevii clasei a IX-a apartenența la un grup este „vitală”, având un complex de inferioritate, complex dat de statutul lor de „boboci” neintegrați. Dacă „cei mici” au în vedere consecințele în planul extern, „cei mari” au în vedere consecințele la nivelul psihic: violența deteriorează caracterul și comportamentul individului care poate rămâne cu temeri. Ba chiar cei din a XII-a au în vedere propriul lor comportament violent care nu este un bun exemplu pentru „cei mici care văd și fac la fel”. Deși consideră violența fizică inexistentă (*nu există Mortal Combat ca în Auto*), se simte maturitatea în gândirea lor (versus cei din clasa a IX-a). Ei consideră că violența psihică și cea verbală au repercusiuni mult mai grave decât violența fizică; acest lucru reiese și din exemplul unei eleve din clasa a XII-a: *Chiar de curând am fost amenințată în liceu din cauza unui banal conflict, lipsit de importanță pentru mine. Persoana respectivă m-a jignit și m-a amenințat, dar ce a durut-o cel mai tare a fost faptul că nu mi-a păsat, nici n-am băgat-o în seama, a început să se simtă frustrată și să se ia de alte colege*. Pentru mulți elevi se pare că nevoia de importanță, de a ieși în evidență domină, chiar dacă acest lucru presupune să facă apel la manifestări violente. Cei din clasa a IX-a au precizat că violența are și beneficii, spre exemplu: *golanii din liceu sunt mai apreciați decât cei care își văd de treaba lor*, ba chiar mai mult, bătaușii sunt premiați cu nota 10 la purtare. Cei care aplică violența se integrează mai ușor în anumite găști sau grupuri „tari” din liceu și totodată nu se lasă batjocoriți de ceilalți.

- Propuneri pentru prevenirea, reducerea sau combaterea violenței în C.N.X.

Din analiza comparativă a datelor reies două categorii de propuneri pentru prevenirea și stăpânirea violenței în școli: unele care să fie determinate de factorii interni (adoptarea unei căi pașnice) și altele care să fie determinate de factorii externi (intervenții mai aspre ale direcțiunii și ale autorităților, întărirea pazei). Și totuși, elevii din clasa a XII-a își mențin atitudinea de indiferență față de acest subiect atât de mediatizat. Ei consideră că violența din liceul lor nu este ceva grav și ca urmare ideea de a „propune metode pentru prevenirea ei este exagerată”. O posibilă explicație a atitudinii lor este și faptul că sunt la sfârșitul anilor de liceu, au o istorie mai lungă în care au acumulat mai multe experiențe de diferite tipuri, inclusiv violente, astfel că violența pentru ei a devenit mai mult o obișnuință decât un pericol. O propunere ar fi ca profesorii să-i educe pe elevi, *trebuie pornit de la rădăcină, să stârpim toți viermii societății!* Spre deosebire de clasa a XII-a, cei din clasa a IX-a sunt mai preocupați, mai interesați de această problemă a violenței, inclusiv de a veni cu propuneri de combatere a ei. Ca factori externi ei propun: să existe mai multă severitate în regulament, chiar pedepsele să fie mai aspre, iar ca factori interni propun: să se mai lase din propriul orgoliu, să existe spirit de convingere, stăpânire de sine, dezvățarea de acest „obicei” al violenței, să se evite certurile (să te strecuri neobservat). *De ce nu ne-am imagina că am putea crea o lume fără certuri, neînțelegeri și tot felul de violențe? A încercat cineva? Nu! Am putea să încercăm? Da! Putem să reușim? Vom ști doar după ce vom încerca! Deci există o cale, mai ales că în cadrul liceului ne clădim viitorul. Trebuie să fim înțelegători unii cu alții, să vorbim calm și*

cumpătat, așa vom rezolva problemele de violență, vom demonstra că suntem superiori prin fapte nu vorbe murdare.

Ca urmare a realizării acestei cercetări pot să trag următoarele concluzii: violența este una din marile probleme contemporane. Existența diferitelor forme de violență în mediul școlar pare aproape o fatalitate și devine adesea un lucru banal, cu care elevii și profesorii, în general, sunt obișnuiți fără măcar să mai sesizeze pericolul. Este și cazul Colegiului Național X. Cercetarea în acest liceu a pus în evidență existența violenței și a diverselor ei forme de manifestare: psihice, fizice, verbale și vestimentare.

Analizele datelor au arătat că violența în acest liceu este un efect atât al unor condiții (cauzale) de natură intrinsecă, cât și al unor condiții de natură extrinsecă. Dorința de a domina, nevoia de afirmare, de superioritate, de importanță, lipsa puterii de a socializa, lipsa toleranței și a educației din familie, frustrarea sunt factori definatori intrinseci pentru apariția violenței în liceu. Lipsa culturii, impunerea uniforme, limitarea libertății elevului de către mediul școlar sunt factorii definatori extrinseci pentru apariția violenței în liceu.

Cele mai multe acte de violență în C.N.X. au loc atât între elevii de același nivel, elevi din clase diferite cât și între elevi și profesori. În general „atacatorii” sunt: persoanele de sex masculin, cei înstăriți, profesorii, organele de pază. Victimele agresiunii în C.N.X. sunt: cei lipsiți de apărare, elevii conștiincioși, elevii mai puțin înstăriți.

Manifestările violente au consecințe negative fiind devastatoare pe plan psihologic. Elevul poate suferi traume psihice: frică, dificultăți în relațiile cu ceilalți și chiar posibilitatea de a comite acte de violență în viitor. Pentru cei din clasa a IX-a violența

poate reprezenta și o soluție în vederea rezolvării unor probleme (cum ar fi: *reducerea la tăcere a unuia care te calcă pe nervi*) sau chiar în integrarea în unele grupuri.

Posibilitățile specifice C.N.X. de stăpânire și prevenire a violenței - adoptarea unei căi pașnice de rezolvare a conflictelor, stăpânirea de sine, dar și intervenții ale direcțiunii, întărirea pazei, schimbarea regulamentului - trebuie luate în considerare.

Deși sunt trase semnale de alarmă doar atunci când se înregistrează cazuri grave de violență fizică, nimeni din C.N.X. nu atrage atenția asupra frecvenței violenței verbale, comportamentale, vestimentare într-un cuvânt asupra violenței de atitudine care parazitează și afectează climatul școlar și ale cărei efecte nu pot fi trecute cu vederea.

În concluzie: violența există în Colegiul Național X, liceu de elită în care predomină fetele. Indiferent de manifestările și frecvența violenței, important este că ea nu rezolvă problemele din mediul școlar ci le amplifică. Deteriorează caracterul și comportamentul elevilor care pot rămâne cu sechele pe termen lung. Violența naște violență și se transmite de la o generație de elevi la alta.

Dacă ar fi să prezint rezultatele cercetării sub formă de poveste (story telling), ar arăta astfel:

Stăteam și mă gândeam ce a însemnat sau înseamnă pentru fiecare dintre noi viața de liceu. Pentru majoritatea cunoscuților mei, amintirile cele mai frumoase sunt legate de această perioadă. Cei patru ani sunt definatorii în ceea ce privește formarea personalității adolescentului, acum este perioada când acesta își afirmă individualitatea.

Mulți adolescenți aleg, îndemnați și de părinți, să urmeze unul dintre cele mai „tari” licee din România pe motiv că altfel se formează copilul într-un astfel de liceu unde o instrucție solidă va deschide calea către lume. Aceștia speră la disciplină și la însușirea datelor elementare de bună creștere. Ei speră la un liceu unde violența este mai puțin prezentă, chiar inexistentă, unde domină un mediu armonios de formare al elevului, ferit de orice tentație.

Acesta a fost unul din motivele pentru care eu, împreună cu părinții mei, am optat pentru X - unul din liceele de elită în care predomină fetele, singurul cu statut de școală europeană din orașul natal. Imposibil să existe violență într-un asemenea liceu cu prestigiu, nu? Răspunsul este negativ. Întrucât violența este una din marile probleme contemporane, ea își face simțită prezența și în mediul școlar, prin diferite forme care devin adesea ceva firesc cu care elevii și profesorii sunt obișnuiți, fără a le considera un pericol.

Este și cazul liceului pe care eu l-am absolvit. Îmi aduc aminte cât de „înghețat” eram când am pășit pentru prima dată pragul sălii în clasa a IX-a. Priveam cu teamă, dar și cu entuziasm și cu mult interes în jur, neștiind ce „vitejii” și fapte „mărețe” mă așteaptă. Cred că niciunul din noi, bobocii, n-avea habar ce ne aștepta cu adevărat. Aveam idee de prin auzite, dar nimic nu se compară cu experiența proprie.

Am avut zile și zile la liceu dar, per ansamblu, aș putea spune că liceul este cea mai frumoasă perioadă trăită de până acum. Nu e chiar o experiență plăcută să fii boboc, și mai ales de gen masculin. Și asta pentru că, în clasa a IX-a, elevii din clasele mai mari ne desconsiderau, ne acostau la colțurile liceului cerându-ne diferite

bunuri, ne înjurau, ne dădeau palme, pumni. Fiecare dintre băieți vroia să-și impună anumite reguli, cei de la mine din clasă și nu numai ei, încercau să se integreze în anumite găști. De ce? Pentru că a fi în gașcă pentru unii însemna să fii puternic, să ai spatele asigurat în caz că ești în conflict cu cineva.

Eu unul pot spune că am fost norocos că am scăpat de tradiționalul „Botez” pe care și-l primește fiecare boboc de la elevii mai mari, adică am reușit să scap de bătăile și înjurăturile celor mari cu prilejul intrării la liceu. Îmi amintesc că în timpul unei ore de sport, un coleg de-al meu i-a dat o palmă peste cap altuia. Atât i-a trebuit că s-a și trezit cu un punct scăzut la purtare. Nemulțumit de decizia profesorului, elevul a ripostat plângându-se că alții care sparg capete, umflă ochi, rup oase sunt premiați cu nota 10, iar lui, pentru că a dat o palmă din greșeală, i se scade un punct. Nu e corect! Dar și mai incorect a fost că din cauza remarcii aduse profesorului i s-a mai scăzut un punct.

Un alt conflict la care am asistat a fost cearta dintre un elev din clasa a IX-a și un altul de clasa a XI-a. Cauza conflictului a fost că cel mare s-a luat de colegul mai mic, înjurându-l și chiar agresându-l fizic. S-a ajuns la o bătaie mare din nimic. Dar bătaia nu s-a oprit aici. După ce colegul de clasa a IX-a a raportat direcțiunii cele întâmplate, a încasat-o din nou de la cel mare care era pe punctul de a fi exmatriculat. Deci nu prea e ușoară clasa a IX-a din punctul de vedere al raportului „senior - vasal”, respectiv „cei din clasele mai mari - cei din clasa a IX-a”. Ce am reținut în clasa a IX-a este că existau mulți șmecheri în liceu cu care nu era bine să te pui chiar dacă erai bazat, pentru că nu obțineai nimic. Astfel că eu am încercat să evit certurile, bătăile și să mă strecor neobservat de fiecare dată.

Nici la mine în clasă situația nu era roz. Se mai trezea câte unul care se credea mai „deștept” și care avea impresia că putea să facă ce vroia cu ceilalți. I-au mai călcat câțiva pe urme și de multe ori aceștia se băteau doar ca să demonstreze cine e mai puternic, mai șmecher, să crească în ochii celorlalți, vezi Doamne!

În clasa noastră ținta agresiunilor verbale, în general, erau tocolarii, cei lipsiți de apărare și uneori fetele care comentau aiurea. Deși regulamentul era aspru, nu era respectat de toți elevii liceului. Uniforma era obligatorie și noi, cei din clasa a IX-a, o purtam cu sfințenie (asta până într-a X-a), dar cei din clasele mai mari nu. Normal că nu ne convenea situația. Unii să vină îmbrăcați în haine de stradă iar alții cu ditamai sacourile. În special fetele purtau bluze scurte de li se vedea buricul, pantaloni cu talie extra-joaasă, unii băieți aveau părul lung și cercei în ureche, ca să nu mai zic de fumătorii de la colțul liceului, și cică: „Fumatul este interzis!”. Normal era ca regulamentul să fie respectat de toți, iar dacă nu, să nu mai existe! Așa nu s-ar mai fi făcut diferență între noi, bobocii și „veteranii” școlii care dărâmau băncile, spărgeau tablele, scoțându-ne tot pe noi vinovați. Pe de altă parte, unii domni profesori erau și ei violenți cu noi. Îmi amintesc că profesorul X nu prea ne suporta, tot timpul ne jignea, numindu-ne „proști”, „tâmpiți” „sunteți ca elevul Bulă”. Într-o zi l-a ascultat pe colegul meu de bancă, i-a luat caietul și după ce i-a trecut nota, colegul l-a întrebat dacă își poate lua caietul, iar profesorul l-a aruncat.

Urâte îmi erau și jocurile violente pe care le jucau colegii mei: „Turnul Eiffel” și „Cine Rezistă?” - elevii făceau un cerc în mijlocul căruia se așeza unul dintre ei. Apoi acesta era legat la ochi și era lovit de unul din cerc. Elevul lovit trebuia să ghicească

cine l-a lovit. Dacă ghicea, el ieșea din mijloc și era așezat altul din cerc în locul lui. Dacă nu ghicea, era lovit în continuare până ce ghicea sau până ce nu mai rezista.

Cam așa a fost în clasa a IX-a; lucrurile nu au decurs potrivit așteptărilor mele, datorită conflictelor dintre noi și cei mai mari, datorită înjurăturilor de rigoare, a violenței verbale, a violenței în comportament a unor colegi; în clasa a X-a, eu unul nu am mai sesizat frecvența acestora. Prea puține manifestări ale violenței fizice, poate mai multă violență verbală din partea profesorilor care ne atacau verbal și psihic. Ne „alintau” cu apelative gen „boule”, „nesimțitule / nesimțito”, „sunteți proști grămadă”. Pe lângă acestea și tonul vocii era agresiv; normal pentru că ei erau cei care dețineau „puterea”. De asta cred că școala ne-a cam limitat libertatea. Ca elevi nu prea puteam avea o părere a noastră ci doar idei îndesate pe gât de către profesori, că vorba aceea: „Comunismul a plecat dar spiritul încă trăiește.” Oricum, nu mi se părea normal ca un profesor care venea nervos de acasă sau din altă parte să înceapă să urle la noi, să trântescă și să folosească diferite apelative la adresa noastră. Nu era tocmai plăcut să mergi la școală gândindu-te la reacția pe care o aveau unii profesori. Se pare că acelora le lipsea cu desăvârșire din vocabular cuvântul „respect”.

În ceea ce ți privește pe colegii mei, poate se mai întâmpla să ne mai împingem pe coridoare, să scoatem cuvinte mai colorate pe gură, dar totul cu o limită. Fetele erau de luat în considerare prin machiajul lor strident și felul cum se îmbrăcau - deloc originale, chiar vulgare. Uneori aceste fete erau răutăcioase cu cele două fete din provincie (de la noi din clasă) care erau persecutate de acelea, erau luate la „mișto” pentru felul în care se îmbrăcau, că nu aveau

haine faine ca ale lor, etc. Știu că, odată, una din cele două fete a fost amenințată de „fetele cool”. A fost un conflict banal căruia nu i-am acordat importanță, dar îmi amintesc că a jignit-o foarte tare pe acea fată săracă. Ea părea că nu aude ce îi spun celelalte, iar acest fapt le-a enervat și mai tare, însă nu a fost nimic grav. Oricum atmosfera din clasa a X-a a fost mult mai pașnică, mai prietenoasă, fără ostilitate, ca în clasa a IX-a, când am fost asaltați de cei mari.

Nu același lucru îl pot afirma și despre clasa a XI-a, când violența verbală devenise un mijloc obișnuit de exprimare, făcea parte din cotidian, la fel și nelipsitele semne obscene. Agresiunile verbale erau mijloacele la care recurgeau fie colegii care se integrău mai greu în colectiv, fie cei care vroiau să fie „cool”. Dacă era vorba de bătaie, aceasta era pornită de nelipsiții bătauși recalcitranti atât din clasa mea, cât și din XI G, ambele clase fiind singurele cu profil real și deci cu cei mai mulți băieți. În clasa a XI-a am fost martor la două bătăi. Una care a avut loc la colțul școlii: patru băieți din afara liceului îl încolțiseră pe un elev din clasa a X-a și au început să-l bată. Nu știu motivul, dar cert este că nimeni nu a intervenit, nici măcar paznicul care stătea și privea la fel ca toți ceilalți. A doua bătaie a fost între două colege de la mine din clasă: de la o ceartă din cauza unor vorbe spuse pe la spate au ajuns să se palmuiască și să se tragă de păr până le-am despărțit noi. Bineînțeles că a aflat doamna directoare despre incident și le-a pedepsit dându-le ca temă să scrie un material despre violență și despre motivele tinerilor de a se comporta astfel.

De la injurii se ajungea la huiduieli, chiar la name-calling de genul: „tomată”, „stupid”, „măgar”, „retardela”, etc. Mici încăierări, din când în când și câte o palmă, un bobârnac, chiar un

pumn, dar nimic „ieșit din comun” pentru clasa a XII-a. Pot spune că în clasa a XII-a violența era cu adevărat ca la ea acasă, devenise ceva comun. De multe ori uitam că ne aflăm într-o instituție de învățământ așa că vorbeam unii cu alții ca pe maidan. Uneori eu însumi mă înspăimântam de ce auzeam pe coridoarele liceului. Partea nașpa era că și cei mici, auzind de la noi vorbe vulgare, încercau să ne imite. Ce să-i faci? Dacă așa ne „alintam” noi cu apelativul „bip mății”, „măta-n bip” (dar puțin modificat, adică legat de origini), ne „alintam” în glumă. Ne mai băteam și noi (tot în glumă) că doar și bătaia asta e ruptă din Rai.

Ce m-a șocat în clasa a XII-a sau ironia sorții a fost că: dacă în clasa a IX-a noi eram puternic molestați de cei din clasele mai mari, acum situația era pe dos: cei mici ripostau. Îmi amintesc că doi colegi de ai mei au avut niște probleme cu alți elevi mai mici care și-au chemat prietenii din cartier și i-au snopit pe ai noștri chiar în curtea școlii; gardienii nici urmă de ei ca să intervină. După acel incident s-au luat ceva măsuri, dar oricum noi absolvisem, așa că cei din urma noastră or fi beneficiat de ele. Nu mai zic de câte ori s-au bătut băieții din clase diferite pentru o fată, chipurile să-și măsoare puterile și să arate cine e mai tare.

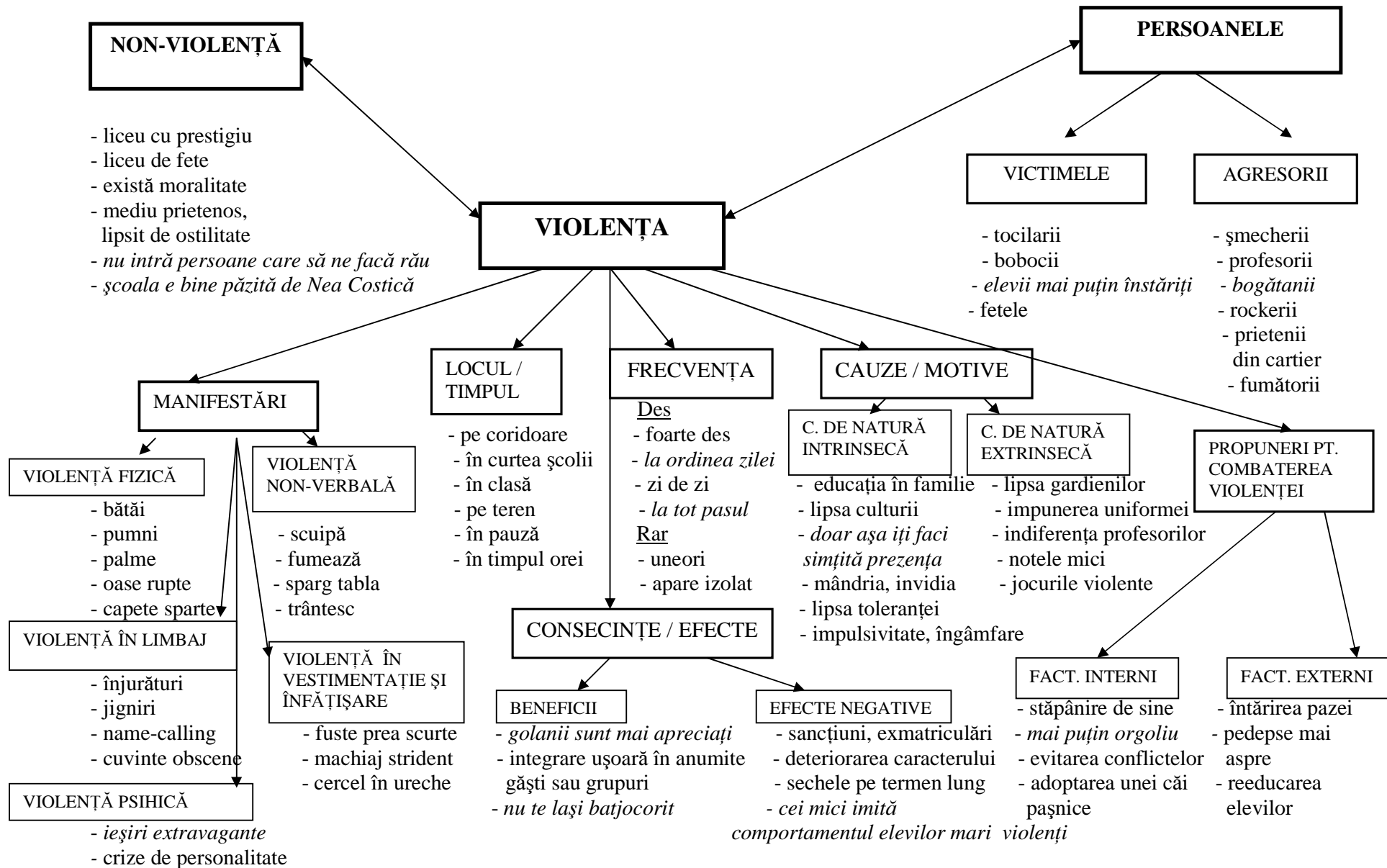
Într-un alt conflict a fost implicat și prietenul meu din clasă. Agresiunea fizică a fost una scurtă și la obiect. Fiind provocat de mult prea multe ori, în final el a răspuns provocării (exact ca la „Provocarea campionilor”), bătându-l pe acel băiat, care până în momentul bătăii se credea superior din toate punctele de vedere. Se pare însă că se înșelase, căci prietenul meu l-a făcut praf. Nici fetele nu erau mai cuminți, se certau tot mereu, se jigneau.

În general cred că se făcea apel la violență pentru că unora violența le umplea golurile provocate de incapacitatea lor de a

socializa. În multe cazuri se vedea clar că violența era transmisă elevului din familie sau din mediul social de proveniență. Colegii care erau dezaprobați mereu de ceilalți ajungeau să se adâncească în melancolie și să „explodeze” la un moment dat prin „ieșiri vulcanice”: înjurau, loveau alți colegi. Cred că acest lucru se întâmpla și din cauză că se simțeau frustrați în mediul școlar, iar violența era tocmai o expresie a refulării frustrării lor.

Cât despre mine, am încercat ca pe toată perioada liceului să nu agresez pe nimeni, de multe ori am înghițit vorbe urâte de la colegi și mai multe de la profesori. Am încercat totuși să-mi păstrez calmul la suprafață, deși înăuntrul meu fierbeam. Așa încât, recunosc că la sfârșitul clasei a XII-a mi-ar fi plăcut să-i scot ochii cu cuțitul celui care se lua de mine și să-i întind creierul pe pereți, dar m-am abținut. Cred că ajunsesem la limita îndurării multor agresivități, mai ales psihice (nu neapărat agresivități la adresa mea, cât agresivități adresate celorlalți colegi ai mei care se abțineau și ei să nu riposteze).

În concluzie, și în liceele de elită violența există și nu face altceva decât să ne deterioreze comportamentul rămânând chiar cu temeri, cu sechele pe termen lung. Violența naște violență și se transmite de la o generație de elevi la alta. Ceea ce pot să vă recomand e să vă păstrați calmul și să evitați conflictele deoarece violența nu e o soluție pentru problemele voastre!

ROLUL A. B. C. BRAȘOV ÎN VIAȚA BOLNAVILOR DE CANCER

**GEORGIANA BEATRICE GRIGORE
ANDRA-DANIELA IGNAT**

Asociația Bolnavilor de Cancer (A. B. C.) Brașov este un loc unde persoanele bolnave de cancer vin pentru a beneficia de terapie și unde se apropie de persoane care se confruntă cu aceleași probleme, în timp devenind prietene și formând un grup unit care se sprijină reciproc.

Cercetarea aceasta este calitativă deoarece ne propunem să descoperim și să înțelegem care sunt sentimentele bolnavilor de cancer față de asociație, să analizăm informațiile în profunzime, încercând să cunoaștem modul în care se raportează la această asociație bolnavii de cancer.

Este o cercetare descriptivă pentru că încercăm să descriem tot ceea ce se întâmplă în cadrul Asociației Bolnavilor de Cancer Brașov România, relațiile dintre bolnavi, dând o imagine verbală a realității pe care o studiem, în cazul nostru rolul asociației în viața bolnavilor de cancer.

Abordarea teoretică în care se încadrează cercetarea aceasta este interacționismul simbolic deoarece se urmărește felul în care membrii asociației interacționează cu aceasta, relațiile dintre ei și personalul coordonator, dar și relațiile, legăturile din acest grup.

Culegerea datelor a început în momentul în care ne-am oferit ca voluntari la Asociația Bolnavilor de Cancer, unde am intrat în contact

cu doamnele diagnosticate cu cancer. În cadrul acestei asociații am desfășurat diferite activități și astfel am decis ca cercetarea să evidențieze anumite aspecte din viața bolnavilor de cancer, fără a avea o problemă precisă.

La primul contact cu terenul emoțiile au fost mari. Deși cunoașteam dinainte persoanele cu care urma să vorbim tot ne întrebam dacă vom reuși. În cele din urmă discuția a decurs fără probleme. În timp ce vorbeam cu bolnavele noi observam de asemenea și ce era în jurul nostru, pentru a putea redacta notele de observație. În urma analizării discuției și a observației deschise (deoarece doamnele știau motivul pentru care eram acolo), necontrolate (am lăsat totul să decurgă de la sine), nestructurate (fără a avea un plan bine structurat, discuția fiind liberă) am descoperit că în viața bolnavelor a intervenit o schimbare după venirea la această asociație și ne-am gândit ca tema de cercetare să fie „Rolul asociațiilor în viața bolnavilor de cancer”. După această primă discuție am realizat pe parcursul cercetării și o discuție organizată, numită focus-grup, pentru a colecta date mai multe de la mai multe bolnave. Am început prin pregătirea întrebărilor pentru focus-grup, am făcut un ghid, realizând aproximativ 20 de întrebări și am calculat cu aproximație timpul în care se va răspunde la fiecare întrebare, ținând cont de faptul că participau 12 bolnave. Am sărit peste întrebările de început, prin care se cunoaște grupul, deoarece participantele se cunoșteau între ele. La unele întrebări trebuia să se scrie pe hârtie răspunsul în câteva minute, urmând ca noi să adunăm hârtiile la sfârșit, la altele doar se discuta, încercând să răspundă fiecare sau cel puțin 5-6 bolnave. Pe tot parcursul discuției am încercat să evităm ca o

persoană să vorbească prea mult și altele prea puțin, rugându-le pe cele mai tăcute să răspundă la întrebările noastre. Discuția s-a desfășurat într-un ton foarte vesel deși am putut observa că erau persoane care vorbeau mult și schimbau subiectul, ajungând mereu la o anumită problemă ce nu avea legătură cu întrebările noastre, dar și persoane care nu prea vorbeau, răspunzând doar dacă erau întrebate sau spunând că au răspuns celelalte, încercând să evite pe cât posibil să vorbească. În timp ce una dintre noi discuta cu bolnavele cealaltă observa și chiar a trimis un bilețel pentru a atrage atenția că o anumită persoană nu prea a vorbit. Am folosit triangulația metodologică, combinând observația cu interviul în culegerea datelor.

În analiza datelor am folosit și codarea materialului, ca strategie specifică de reducere a datelor prin realizarea categoriilor și dezvoltarea teoriilor. Am folosit codarea teoretică cu cele trei proceduri: codarea deschisă, axială și selectivă. Folosind paradigma de codare am descoperit care este rolul A. B. C. în viața bolnavilor de cancer. Prin codarea axială (*vezi* Schema 1 de la sfârșitul articolului) am încercat să prezentăm toate informațiile culese într-o formă organizată, începând cu momentul aflării despre boală și continuând în ordine cronologică. Am analizat informațiile și am observat faptul că majoritatea expresiilor se concentrau în jurul câtorva categorii principale: momentul aflării că au cancer, momentul aflării despre asociație, sprijinul găsit la asociație și privirea spre viitor. Folosind chiar cuvintele bolnavilor am schematizat toate informațiile realizând o axă cronologică de desfășurare a evenimentelor din viața bolnavilor de cancer. În codarea selectivă (*vezi* Schema 2) am pornit de la tema de cercetare (rolul asociațiilor în viața bolnavilor de cancer) și am

realizat o schemă (folosind tot cuvintele bolnavelor) care structurează informațiile în două categorii mai mari (sprijinul găsit la asociație și cum se văd bolnavele în viitor) și mai multe subcategorii.

În urma colectării și analizei datelor putem să tragem mai multe concluzii:

În momentul în care o persoană este diagnosticată cu cancer, șocul emoțional este foarte mare, ea simțind nevoia de a avea o persoană care să o sprijine moral și afectiv, iar acest sprijin ar putea veni sau ar fi bine să vină din partea asociațiilor de profil care încearcă să le restabilească echilibrul emoțional, să le orienteze spre o gândire pozitivă, centrându-se pe aspectele frumoase ale vieții lor.

În cadrul acestor asociații, cu ajutorul terapiei prin muncă, artă, muzică și a altor activități, aceste persoane își formează noi deprinderi, un nou grup de cunoștințe, descoperă noi pasiuni și astfel atenția lor nu se mai îndreaptă doar spre boală și suferință ci și spre viitor, prin implicarea în proiecte împreună cu persoane care le înțeleg perfect deoarece au trecut prin aceleași experiențe.

Prin formarea unui nou grup de prieteni persoana respectivă resimte mai puțin o eventuală schimbare a comportamentului celor din jur față de ea și a modului său de viață, majoritatea definind asociația prin cuvintele *prietenie, relaxare, sănătate, optimism, luptă, viitor, curaj și încredere*.

La început bolnavele vin aici doar pentru a-și îmbunătăți starea psihică. După un timp bolnavele se împrietenesc și asociația devine un loc de întâlnire cu prietenele și nu numai un loc de relaxare prin terapie. Tot aici bolnavele își descoperă noi pasiuni (pictat, arta goblenului). Aici găsesc pe cineva cu care să își împărtășească ideile,

se simt utile și trec astfel mai ușor peste sentimentul inutilității specific unei anumite vârste și bolnavelor care sunt pensionate de boală.

Odată cu trecerea timpului persoanele ce aveau nevoie de ajutor devin persoane care oferă ajutor și care caută noi metode de a îmbunătăți viața altor bolnavi, transformându-se într-un fel de consiliu care hotărăște cum să-i ajute pe ceilalți, dar totodată și pe ei, asumându-și rolul de inițiatori de proiecte și activități noi.

Prin contactul repetat cu alți bolnavi (unii poate chiar mai grav bolnavi decât persoanele în cauză) bolnava se detașează de situația proprie și nu se mai consideră bolnavă, ci sprijin emoțional pentru cei care se află în situația în care era și ea înainte de a veni la această asociație.

Până acum am organizat concluziile sub forma unei teorii întemeiate (grounded theory) iar în continuare vom prezenta concluziile sub forma unei povești „spuse chiar de o bolnavă” (story telling):

Viața este plină de surprize, atunci când te simți cel mai bine, atunci trebuie să existe ceva care să strice bucuria. Nu am simțit ceva dureros, dar nu mă simțeam bine și am fost la doctor la un control. Am așteptat rezultatele și când au venit a fost un șoc când am fost diagnosticată cu cancer. Îmi era foarte greu, plângeam, plângeam foarte mult... simțeam cum cade cerul pe mine. Doctorul mi-a zis de tratament și tot ce trebuia să fac, mi-am zis: „Nu e nici o problemă, acum asta e!”. Până acum mă ținusem tare, știam că datorită tratamentului nu am păr, dar când am văzut că nu am sprâncene...că n-am sprâncene și gene a fost șocul cel mai mare pentru mine ... „Eu

cum arăt acum?”. Arătam exact ca un clovn, acolo a fost șocul! Stăteam foarte mult în baie și mă analizam și plângeam foarte mult, îmi desenam eu sprâncenele...

A fost o perioadă foarte grea pentru mine. La un moment dat am fost la Oncologie să mai văd cum merge tratamentul, să mai fac unele analize, acolo m-am întâlnit cu o doamnă care avea 70 de ani și făcuse de 13 ori citostatice și a spus ceva ce nu am să uit niciodată, aproape că mi-a dat o speranță: „Eu trebuie să lupt, eu nu mă gândesc la boală, orice zi dată de Dumnezeu, bucură-te!”. Dacă mă credeți am început să plâng, dar de bucurie. Doamna mi-a zis așa: „Nu trebuie să plângeți, haideți la Asociația Bolnavilor de Cancer că acolo vă faceți bine!”.

La îndemnul dânzei m-am dus la respectiva asociație, așa, din curiozitate, asociația are sediul pe B-dul Griviței, într-un apartament. Pe drum mă gândeam cum o să fie, ce întrebări o să îmi pună, cum o să mă descurc. Când am ajuns acolo aveam emoții foarte mari, nu m-am așteptat la ce s-a întâmplat. Erau acolo două doamne care veniseră pentru terapie, ne-am salutat și s-au bucurat când m-au văzut. M-au încurajat și mi-au spus că și ele au trecut prin ce am trecut eu acum și că nu trebuie să renunț. Era o atmosferă de necrezut, nici nu am crezut că a doua zi voi reveni. Toată lumea râdea și m-au primit ca și cum m-ar fi cunoscut înainte, cu zâmbetul pe buze și cu foarte mult optimism, nici nu ziceai că sunt bolnave, m-au ajutat foarte mult.

Personalul de acolo m-a primit cu foarte multă dragoste și dorința lor era ca noi să învingem toate obstacolele și să ne gândim că suntem oameni sănătoși, frumoși și înțelepți. M-au rugat să las

*formalitățile la o parte și să le spun pur și simplu pe nume, de altfel și ei vorbesc la fel cu noi pentru o comunicare cât mai ușoară, cât mai liberă. Așadar datorită lor din momentul acela a început lupta pentru viață cu boala... pentru **VIAȚĂ!***

Eram foarte curioasă, mă uitam peste tot, nu știam ce să fac mai întâi; mi-am lăsat hainele în cuier și din hol am intrat în camera în care se ținea terapia. Apartamentul avea 2 camere, o baie și o bucătărie. Când am intrat în cameră, locul era foarte primitiv, cu multe flori aranjate frumos. Mai sus pe un perete era un CD-player la care se auzeau diferite melodii pentru a face atmosfera cât mai plăcută. În cameră mai era și o masă, potrivită ca mărime și cu scaune din lemn, și o canapea undeva lângă ușă, lipită de perete. Doamnele au intrat, simțindu-se ca la ele acasă, au făcut prezența și am început să discutăm, așteptându-le și pe celelalte doamne. Între timp Cezar (președintele A.B.C. și terapeut) mi-a arătat apartamentul, spunându-mi să mă simt ca acasă. După ce au venit și celelalte doamne Cezar a început să vorbească cu ele, să discute diferite lucruri. Eu stăteam cuminte și ascultam și priveam. Cu adevărat doamnele se simțeau foarte bine, vorbeau, râdeau, prezența mea nu le-a deranjat deloc, dimpotrivă.

Cezar mi-a povestit de inițiativa doamnelor de a realiza diferite obiecte decorative cu ocazia Crăciunului iar eu am fost foarte încântată să le ajut. Desigur am asistat și eu la terapie și am văzut pentru prima oară legătura puternică ce se formează între Cezar și „paciente”. Ele, acum și eu, văd în Cezar și în Simona un spijin, având în vedere că sunt bolnave care nu au spus acasă sau la serviciu

problema cu care se confruntă. Doamnele s-au bucurat foarte mult când au văzut că îmi dau interesul și că vreau să le ajut.

Am vorbit cu ele despre asociație sau orice altceva ne venea în minte. Totul a decurs foarte bine, doamnele au fost foarte deschise, mi-au povestit tot, fără să se gândească că eu eram nouă în grup, ne-am apropiat mult și a fost foarte plăcut.

Cred că atitudinea lor deschisă ține foarte mult de ajutorul pe care asociația li-l dă, și nu mă refer la ajutor bănesc ci la ajutor psihic. A fost o zi din care am avut multe de învățat, o zi reușită, iar următoarele aveau să fie și mai reușite.

Totul a devenit mai simplu, ne-am familiarizat, ne-am atașat unele de altele. Acum ne simțim foarte bine și când ne strângem toate povestim, râdem, glumim, discutăm orice problemă, ne sfătuim, acum parcă noi am fi un grup de sprijin, sprijin reciproc, suntem dornice să îi ajutăm pe ceilalți pentru că noi am învățat și am luptat și nu am renunțat.

Desigur și noi contribuim cu idei și sfaturi, oricine este liber să își spună părerea, să ajute, astfel eu mă simt utilă, simt că pot face ceva și că există cineva care mă ascultă și nu mă dă la o parte. Ei mă încurajează și se bucură să vadă că sunt dornică de a învăța și de a ajuta, pentru că asta doresc. Mă simt bine, ascult muzică și atât Cezar cât și Simona încearcă să facă tot ce pot pentru a ne sprijini. Vin la asociație de două ori pe săptămână. Avem multe fotografii împreună, de la zile de naștere pe care le-am serbat împreună la asociație. Suntem un grup foarte unit, împreună facem cele mai trăsnete glume, vorbim despre diete, vedete, fiecare vine cu câte o informație și

despicăm firul în patru... apoi când ne adunăm la bîrfă nu ne mai desparte nimeni.

Dar nu numai asta facem, suntem și adevărate maestre în ceea ce privește lucrul de mână. Este extraordinar ce pot face unele dintre noi, ce poate să iasă din mîna lor. Am făcut multe lucruri împreună: broșe, semne de carte, felicitări, goblenuri, puișori, lucruri pe care le-am făcut cadou celorlalte bolnave din spital. Am mers în spital ca să le ducem cadourile și săracele s-au bucurat foarte mult când ne-au văzut. Ce m-am mai bucurat când ne lăudau bolnavele. A fost o zi foarte fericită!

La asociație facem și terapie, ne ajută foarte mult, pentru concentrare mai bună. Tot cu asociația am fost de Sfintele Paști în excursie la o mănăstire în Întorsura Buzăului, a fost superb, trebuia să mulțumim Celui care ne protejează.

Venim la asociație ca la o a doua casă, aici suntem un grup foarte unit și de asemenea grup suport pentru cei ca noi, așa cum au fost ei pentru mine, dar și o familie, ne sărbătorim Paștele aici, și cu această ocazie am pictat ouă, am croșetat găinușe, am și mâncat, am și rîs, ce mai, am făcut de toate. Nici nu îmi vine să cred câte am realizat de când sunt aici, pînă și cei din familia mea au observat că zâmbesc mai des, sunt mai glumeață, mai pusă pe șotii, și că mi-a revenit pofta de viață, dar mai ales eu mă simt mult mai încrezătoare în viitor, mai puternică, mai împlinită, ce mai, mă simt extraordinar.

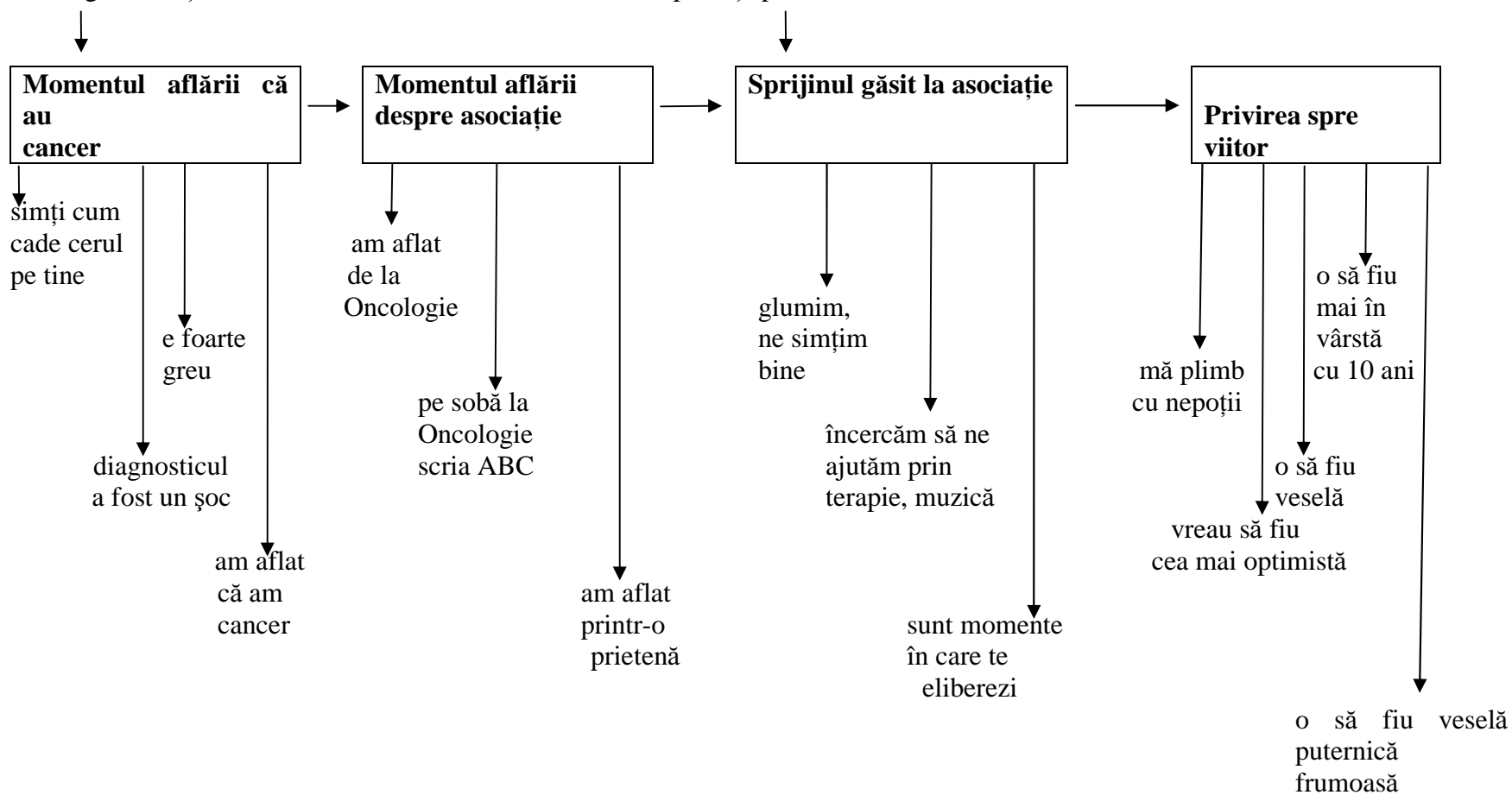
Viitorul meu arată altfel acum, desigur că peste 10 ani voi fi mai bătrână cu 10 ani, dar cu nepoții de mână, plimbându-mă cu ei, ce altceva mi-aș mai putea dori, ah! Da, să fiu cea mai optimistă!

Schema 1

CODARE AXIALĂ

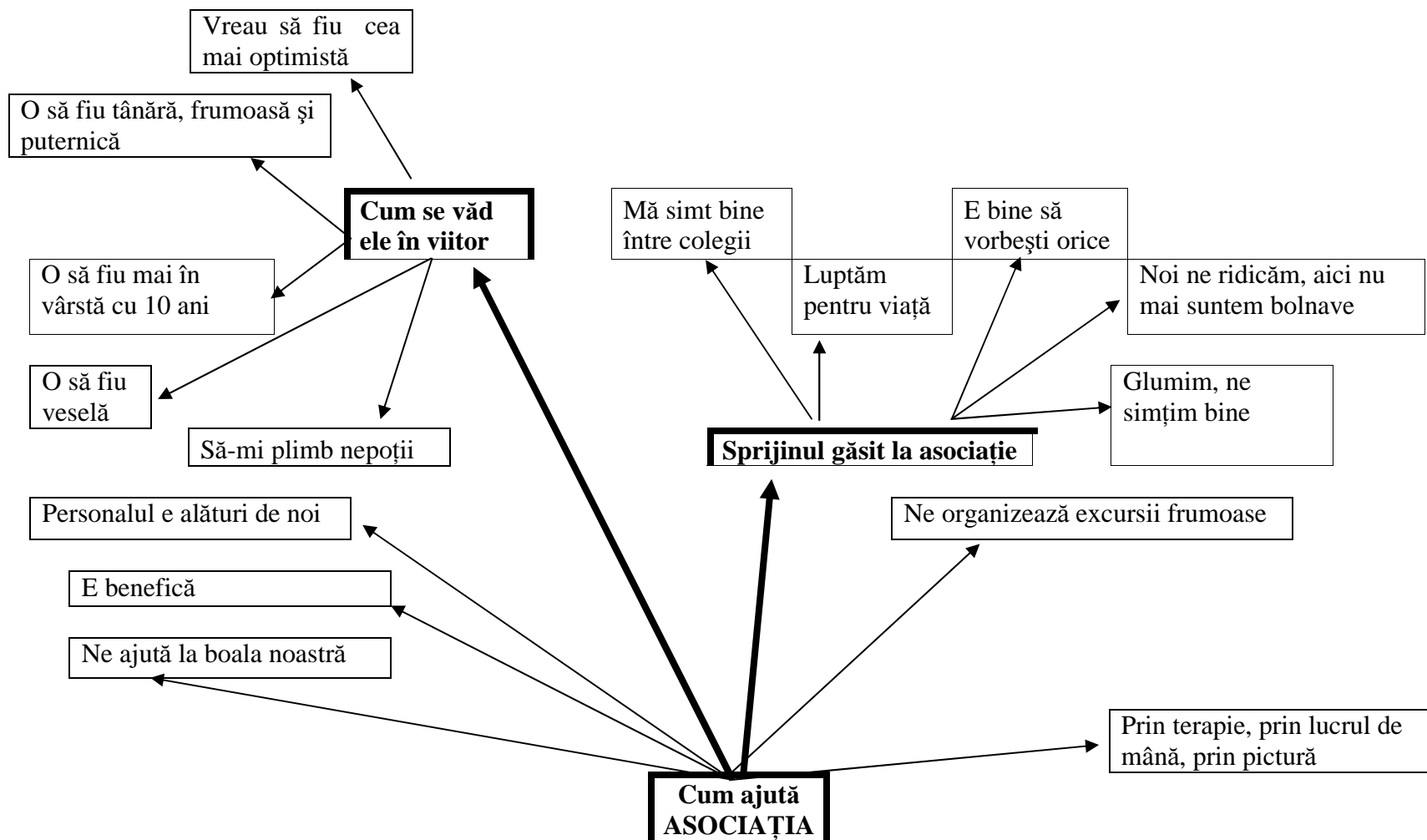
Ceea ce le-a determinat să aleagă asociația

Acest sprijin le acordă o speranță pentru viitor

Schema 2

CODARE SELECTIVĂ

PLECAREA COPIILOR ÎN STRĂINĂTATE – SUFERINȚA MAMELOR

BIANCA PETRICELE

La început, când am aflat că trebuie să facem o cercetare, nu am luat această veste prea mult în seamă. Poate pentru că pe moment nu am realizat câte etape trebuie parcurse și câtă muncă trebuie depusă pentru a duce totul la bun sfârșit. După ce ne-au fost spuse primele indicații și după ce am început să aflăm din săptămână în săptămână etapele care trebuiau parcurse pentru realizarea cercetării, am început să iau și eu tot mai în serios ceea ce aveam de făcut. M-am străduit astfel încât totul să fie ca la carte, să dau un înțeles întrebării pe care am ales-o pentru cercetarea mea și mai ales, să semene cât de cât cu o cercetare calitativă.

În continuare veți vedea munca mea depusă timp de 3 luni și rezultatul pe care l-am obținut.

Mi-a fost destul de greu să aleg întrebarea cercetării mele deoarece îmi treceau multe teme prin minte, toate erau interesante și bune pentru a realiza o cercetare calitativă. La întrebarea „Ce simte o mamă când îi pleacă copilul în străinătate?” am vrut să aflu răspuns deoarece mă simt într-un fel legată de această temă. Am foarte multe persoane în jur, la mame mă refer, care se confruntă cu această problemă și am considerat că e interesant și foarte important pentru mine să aflu răspuns la această întrebare. Vreau să știu exact ce simte o mamă atunci când își vede copilul gata de plecare în străinătate pentru a-și asigura un viitor, dar mai ales ce e în sufletul ei atunci când se gândește că nu o să îl mai vadă prea curând.

Suferința unei mame nu o poți simți decât dacă te afli în aceeași situație, dar măcar poți să trăiești cu ea sentimentele de tristețe care o încearcă atunci când povestește despre acest lucru. Este o suferință destul de mare pentru o mamă să știe că, pentru a avea un trai mai bun, copilul ei e nevoit să plece departe de ea. Se gândește cu o mare durere în suflet că e posibil să nu îl mai vadă prea curând. Că poate, dacă îi merge bine, își face o familie și nu mai vine în țară decât în vizită.

După ce pleacă un copil departe de casă, mai ales la așa mare distanță - în străinătate, chiar dacă vine înapoi după 1-2 ani, nimic nu mai este la fel. Totul se schimbă și de acest lucru mama e foarte conștientă și de aceea îi este foarte greu în momentul în care își vede copilul gata de plecare. Simte că se rupe o parte din sufletul ei.

Poate cu ajutorul acestei cercetări, dacă o să fiu și eu pusă în situația în care copilul meu o să vrea să plece departe de casă, să știu, ca mamă, cum să îmi stăpânesc trăirile și mai ales cum să merg mai departe cu această durere în suflet.

Știu că e dureros pentru o mamă să îi fie răscolită durerea dar totuși, eu am reușit să obțin câteva interviuri de la două doamne care au fost deschise la cererea mea, mi-au dat un răspuns la întrebarea „Ce simte o mamă când îi pleacă copilul în străinătate?” și mai ales, m-au ajutat să îmi duc cercetarea la bun sfârșit.

Ca să ajung la înțelegerea problemei și să reușesc să simt, cât de cât, ce e în sufletul unei mame am realizat o cercetare calitativă.

Cercetarea calitativă este concepută în mare parte dintr-o perspectivă comprehensivă. Este utilizată atunci când persoana care face o cercetare calitativă vrea să înțeleagă anumite cazuri specifice, modul în care definesc actorii situațiile și modul în care explică motivele acțiunilor

lor. Am ales să fac o cercetare calitativă deoarece am căutat să înțeleg ceea ce a simțit mama a cărui copil a plecat în străinătate și mai ales am încercat să mă pun în locul ei. Acest lucru am încercat să îl realizez intrând în vorbă cu mamele aflate în această situație însă într-un mediu foarte convenabil pentru ele: la ele acasă.

Fenomenologia este modelul teoretic în care se încadrează cercetarea mea calitativă deoarece acest model se sprijină pe o descriere naivă a unui fenomen cotidian, povestit din unghiul celui care îl trăiește: mamele povestesc episodul plecării copiilor lor în străinătate din perspectiva în care au trăit ele acel eveniment.

Cercetarea se încadrează în situația unui studiu cu mai multe unități de investigat. Face parte din această categorie deoarece, pentru a ajunge la înțelegerea problemei, apelez la mai multe surse în cadrul aceleiași teme în ideea descoperirii unui răspuns la întrebarea mea. Am ales să intervievez două mame deoarece, chiar dacă vorbesc despre aceeași temă, fiecare spune ceva nou, ceva diferit. Fiecare informație aflată îmi dezvăluie ceva interesant, ceva aparte. Fiecare interviu e unic în felul lui.

Cercetarea mea este o cercetare narativă biografică deoarece mamele intervievate de mine povestesc un eveniment, episod din viața lor: momentul în care s-au despărțit de copiii lor deoarece aceștia au plecat în străinătate.

Pentru a colecta date necesare cercetării mele, am fost nevoită să merg pe teren.

Metoda pe care am folosit-o în colectarea datelor a fost interviul. Interviul te ajută să intri în profunzimea informațiilor, să obții informații mai intime.

Locul în care iei interviul persoanei respective este foarte important deoarece, cu cât este un loc mai familiar pentru el, cu atât va vorbi mai deschis. Când am luat interviurile am fost la acele doamne acasă deoarece am simțit că o să se deschidă mult mai ușor. Am optat și pentru o atitudine degajată. Am simțit că trebuie să fiu stăpână pe mine dar mai ales deschisă spre nou deoarece ceea ce aveam să aflu avea să mă facă să înțeleg situația acelor mame și suferința lor.

Interviul a fost semistructurat deoarece eu știam tema cercetării mele, știam ce vroiam să aflu. Aveam în minte câteva întrebări după care să mă ghidez dar am preferat să spun ce vreau să aflu și să las persoanele în cauză să îmi povestească liber. Am avut noroc deoarece acele mame au înțeles exact ce vreau să aflu și nu s-au abătut de la subiect. Mi-au povestit ce credeau dânsle că mă ajută să găsesc răspuns la întrebarea mea.

Informațiile obținute din interviuri au fost bogate și de profunzime. Se simțea în glasul acelor mame cu câtă dragoste vorbeau despre copiii lor și în același timp, cu câtă tristețe îmi povesteau despre acest subiect.

Cât timp am stat de vorbă cu mamele ale căror copii sunt plecați în străinătate, am preluat datele exact așa cum mi-au fost spuse. Am reușit să analizez situația și mai ales să o înțeleg.

Am colectat date până când am considerat că sunt suficiente și că nu mai aflu idei noi despre problemă, că se repetă sau cel puțin se aseamănă.

Am luat în calcul și variația descoperită în date și am înțeles-o. Am reușit să selectez informațiile primite astfel încât să le păstrez doar pe cele folositoare în realizarea cercetării.

După colectarea datelor prin intermediul interviului, am transcris acele interviuri și am început să le analizez.

Primul interviu este cel cu doamna Ioana, în vârstă de 70 ani, pensionară, care are trei copii dintre care doi sunt plecați în străinătate. Acest interviu l-am împărțit în două deoarece am rugat-o pe doamna Ioana să îmi dea detalii despre fiecare copil plecat în parte.

În acest prim interviu îmi povestește despre copilul dânzei care are un handicap de gradul 2, este surdo-mut, iar în cel de al doilea despre copilul ei cel mai mare.

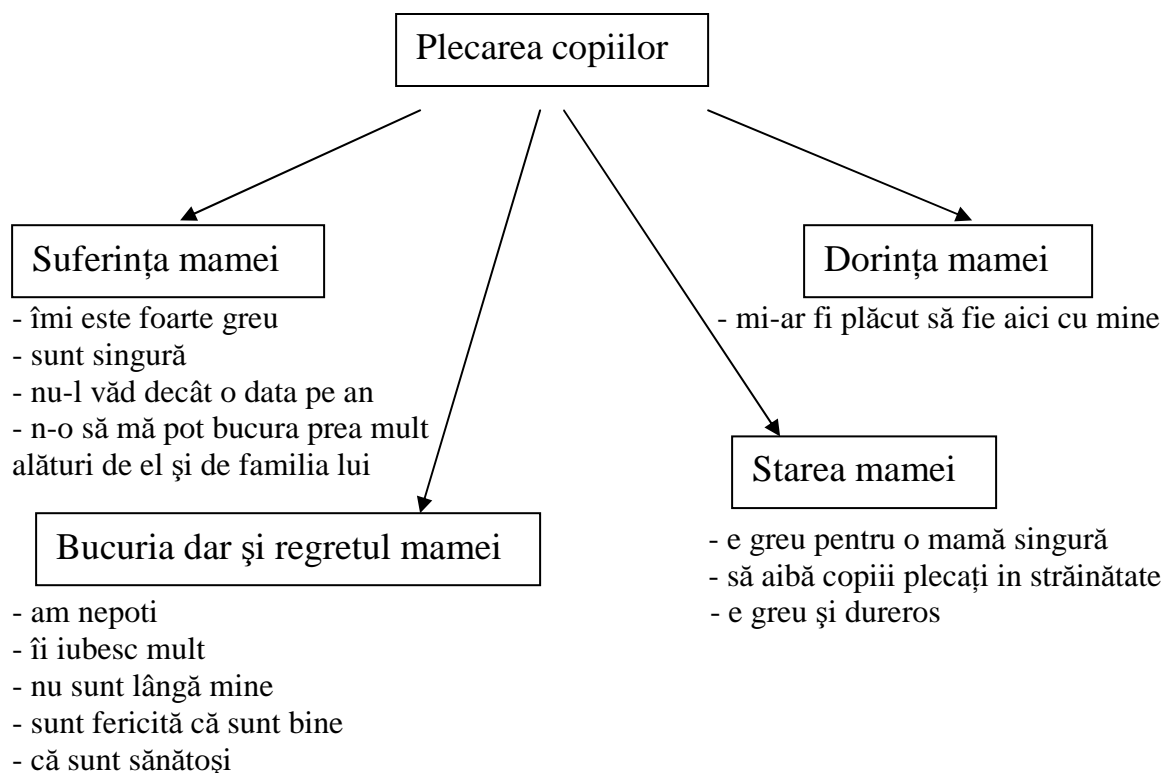
Pentru a putea începe analiza datelor, am realizat o codare deschisă -linie cu linie - pe întreg interviul. Codarea deschisă este operația prin care este decupat esențialul din text, se reduc datele pentru a descoperi ideile și înțelesurile apărute. Se pot realiza și comparații între date.

Am selectat întreg textul și am subliniat cuvintele care pentru mine aveau o anumită semnificație. Cuvintele acestea se numesc coduri. Codurile asemănătoare sunt grupate în categorii iar categoriile primesc nume în funcție de ceea ce exprimă. Am grupat și eu aceste coduri iar categoriilor le-am dat nume semnificative astfel încât să înțeleg din titlu la ce se referă codurile din interiorul fiecărei categorii.

După această codare deschisă am realizat că multe dintre categoriile și codurile identificate nu îmi trezesc așa mare interes deoarece se „îndepărtează” puțin de la tema mea de cercetare. Eu vreau să știu exact ce simte o mamă în momentul în care un copil îi pleacă departe iar informațiile primite de la doamna Ioana despre realizările copiilor ei nu mă ajută prea mult la înțelegerea temei. De aceea m-am hotărât să realizez o schemă doar cu categoriile care mă interesează și

anume cele în care mama își exprimă dorințele sau își manifestă suferința în legătură cu plecarea copiilor ei.

Această schemă contribuie la analiza datelor și este o metodă vizuală prin care scot în evidență problema care mă interesează și mai ales categoriile exacte care o să mă ajute la extragerea concluziilor.

Datele pe care le dețineam din urma celor două interviuri nu îmi erau suficiente și nici nu mă ajutau să dau un răspuns la întrebarea cercetării. Astfel m-am hotărât să mai iau un interviu și i-am specificat doamnei respective ce vreau să aflu și am rugat-o să îmi spună exact ce simte o mamă în astfel de situație.

Astfel am stat de vorbă cu doamna Maria în vârstă de 48 ani care este căsătorită, are două fete dar cea mai mare dintre ele este plecată de 6 ani în America.

Am realizat și pe acest al doilea interviu codarea deschisă linie cu linie și, în funcție de codurile găsite în interviu, am formulat și categorii.

După acest al doilea interviu, am înțeles ce înseamnă cu adevărat suferința unei mame, câtă neliniște simte și ce clipe tensionate trăiește. Am realizat și în urma acestui interviu o prezentare vizuală a datelor în care am trecut exact categoriile care mă interesează și cu care o să lucrez la interpretarea datelor.

După aceste interviuri și scheme m-am hotărât să apelez la strategia sintezei interactive, metodă de analiză a datelor specifică fenomenologiei, curent în care se încadrează cercetarea mea. Această strategie presupune realizarea unor rezumate pe cazurile individuale, apoi pe povestirea cazurilor bazate pe teme urmată de condensarea acestora într-o singură povestire și compararea acesteia cu rezumatele cazurilor pentru a mă asigura că se potrivește fiecărui caz. Povestirea o să apară la finalul cercetării, o să fie construită pe teme din interviuri.

Am să încep prin realizarea rezumatelor pe cele 2 interviuri.

Primul rezumat o să conțină primele două interviuri (cu aceeași persoană): o să fac o combinație între datele de acolo deoarece se aseamănă foarte mult.

Doamna Ioana îmi povestește despre cei doi fii ai dânzei care sunt plecați în străinătate. Cel mai mic este surdo-mut și din această cauză dânsa s-a temut să îl lase să plece, credea că nu o să se poată descurca. Marian, așa îl cheamă pe băiat, a demonstrat că se descurcă foarte bine în Italia, că a strâns bani destui, prin faptul că a reușit să își cumpere o mașina nouă iar în țară și-a cumpărat un apartament pe care l-a mobilat cum a vrut el. Deși este surdo-mut acest lucru nu l-a împiedicat să își întemeieze o familie, are și o fetiță de câteva luni, și să își trăiască viața

mai bine decât un om perfect sănătos. Deși e fericită când îl vede împlinit, doamna Ioana suferă că nu îi are lângă dânsa, pe el și pe familia lui. Se teme că nu mai are mult de trăit și se întristează la gândul că nu o să își mai petreacă mult timp alături de cei dragi dânsei. Ea este mândră că are așa un băiat, care a demonstrat că totul se poate dacă vrei, indiferent de ce probleme de sănătate ai.

Despre cel de al doilea fiu povestește încă de la început cât de bine o ducea în România și cum a ajuns în America: lucrau la Banc Post, el și soția lui, aveau servicii bune dar s-au înscris la Loteria Vizelor și după ce au câștigat, au plecat în California. Soția acestuia nu vroia să rămână acolo deoarece plângea mereu, nu îi plăcea însă, în final s-a obișnuit și nu mai vroia să vină în țară decât în vizită. Realizările acestora în California au fost multe: au primit cetățenie, soția acestuia a născut un băiețel, și-au cumpărat casă, au tot ce le trebuie, se descurcă foarte bine. Nașterea nepoțelului a determinat-o pe doamna Ioana să meargă la ambasadă pentru viză, iar după ce a obținut-o pe 10 ani, a mers în fiecare an la ei, câte 6 luni, pentru a avea grijă de băiețel. Pentru ei face acest lucru, merge în fiecare an, dar dacă era după dânsa, nu ar fi mers acolo deoarece nu îi place să stea prea mult, nu se poate obișnui. Apare și aici regretul că are nepoți, îi iubește dar nu îi are lângă dânsa. Se împacă cu gândul că măcar sunt fericiți.

Doamna Maria povestește mai mult despre suferința dânsei, despre momentele de tristețe prin care a trecut de când a plecat fata acesteia în străinătate.

A crezut că o să fie pregătită pentru acest moment însă viața i-a demonstrat contrariul. A simțit o durere mare în suflet când a văzut-o cum pleacă departe de dânsa, printre străini, dar durerea s-a amplificat

deoarece nu avea vești de la fată, nu știa cum a ajuns, dacă e bine... Nu putea să doarmă, era agitată și mereu nervoasă. Când a auzit-o prima dată la telefon a început să plângă. Știa că fata e bine, că se descurcă, că e împlinită pe toate planurile dar suferința nu i-a fost diminuată: a primit invitație de la fata dânzei să fie alături de aceasta în ziua nunții. A pregătit toate actele pentru Ambasada Americii dar viza nu i-a fost dată. Atunci a simțit că îi cade cerul în cap: nu putea să creadă cum pot fi unii oameni atât de răi, nu înțelegea de ce nimeni nu se gândește la suferința dânzei. A simțit ură pentru acele persoane care i-au provocat atâta suferință. În ziua nunții a plâns, a fost furioasă, agitată, și-a sunat copilul pentru a-i ura măcar „casă de piatră”. După ce a primit poze de la nuntă și a văzut cât de frumoasă era fata dânzei mireasă, a simțit că i se rupe sufletul dar acum își mai alină dorul când se uită la poze, și asta o face foarte des.

A recunoscut că nimeni nu poate înțelege durerea unei mame decât dacă e în aceeași situație.

Din interviurile acestea reiese suferința cu care se confruntă cele două mame, suferință pricinuită de plecarea copiilor în străinătate.

Eșantionarea este procesul sistematic de selectare a unităților de investigare ce vor fi incluse în cercetare. Este important să alegi cu mare grijă persoanele care să-ți furnizezi informații. În cazul cercetării mele, după ce i-am luat interviu doamnei Ioana, am știut pe ce categorii de informații vreau să mă axez mai mult și am căutat o altă doamnă care se confruntă cu aceeași problemă și de la care o să aflu alte lucruri noi și interesante, utile pentru cercetarea mea.

După cum se știe, subiecții mei au fost două doamne cu vârste diferite deoarece am vrut să știu dacă există o diferență între cum percep

dânsele ideea de a nu mai avea copiii aproape. Am crezut că poate se manifestă diferit în funcție de vârsta mamelor, însă durerea unei mame de a nu avea copiii lângă ea este aceeași, indiferent de vârstă. Nu am întâmpinat nici un fel de probleme în momentul în care am mers pe teren pentru colectarea datelor deoarece doamnele respective au fost deschise și am obținut toate datele necesare cercetării mele.

În urma interviurilor luate acelor doamne am ajuns la saturația teoretică. Mai exact, după luarea ultimului interviu, deoarece doamna Maria mi-a răspuns exact la întrebare. Poate nu par foarte multe date însă, pentru problema mea, am aflat răspunsul și luarea încă unui interviu mi se părea inutilă. Am aflat ce simte o mamă când îi pleacă copilul în străinătate, ce sentimente o încearcă atunci când nu îl mai vede lângă dânsa. Informațiile despre tristețe, despre durere se repetă deoarece se regăsesc în interviuri la ambele mame. Aceasta este și caracteristica saturației teoretice: te oprești din colectarea datelor atunci când subiecții nu mai aduc nimic nou, când informațiile se repetă, nu se mai completează între ele.

După toate aceste etape parcurse am ajuns în final și la interpretarea datelor.

Interpretarea datelor este procedura prin care dai un rezultat final, o interpretare datelor pe care le-ai colectat și analizat până atunci. Aceste interpretări pot fi integrate într-o teorie sau pot folosi ca set de recomandări de politici.

Atunci când am ales această temă pentru cercetarea mea am știut foarte bine că datele pe care aveam să le aflu nu aveau să fie prea fericite. Este o realitate cu care se confruntă multe mame în ziua de azi deoarece mulți tineri hotărăsc să plece departe. Poate la început nu

realizezi ce înseamnă asta pentru o mamă dar pe parcurs ajungi să îi înțelegi durerea. Ea știe foarte bine că odată ce copilul ei a plecat departe, e posibil să nu îl mai vadă prea curând. Deși ar trebui să fie pregătite pentru acest moment deoarece, la un moment dat, fiecare copil își vede de drumul lui în viață, își întemeiază o familie, acestea nu pot accepta cu ușurință situația.

Înainte să ajung acasă la acele mame pentru a le lua interviu am stat câteva minute și mi-am tras sufletul deoarece știam că nu o să întâlnesc fețe prea fericite în momentul în care o să discutăm despre problemă.

La început au fost vesele și m-au primit cu zâmbetul pe buze dar când au început să îmi povestească despre copiii lor am văzut tristețe în priviri.

Doamna Ioana locuiește singură, este văduvă, și îi este destul de greu să își știe copiii plecați dar a trebuit, cu timpul, să se obișnuiască deoarece aceștia și-au întemeiat propriile lor familii. Din 6 în 6 luni merge la fiul cel mare în America și, când mi-a povestit despre asta în interviu, am văzut pe fața dânzei un zâmbet de fericire: se înțelege că acesta este motivul care o face să treacă mai ușor peste durere. Știe că timpul trece repede și că în curând o să îi revadă. În cazul fiului ei mai mic, care este și surdo-mut, situația stă puțin diferit. A încercat să îl oprească să plece deoarece, ca mamă, își dorea să fie mereu lângă el, să îl protejeze de lumea rea. Nu mai este un băiat, este un bărbat în toată firea, are și el familia lui, dar ca mamă tot își dorește să îl stie lângă dânsa. Când vorbește de nepoți se întristează deoarece îi iubește foarte mult dar nu îi are prin preajmă. Se gândește că nu mai are mult de trăit și nu o să poată fii alături de ei prea multă vreme de acum încolo. La începutul interviurilor s-a pierdut în detalii, s-a axat mai mult pe

realizările copiilor ei, a povestit mai mult despre cât de bine o duc și cât de împliniți se simt. A ocolit destul de mult partea în care își exprimă durerea deoarece pentru dânsa e destul de greu și trist să vorbească despre asta. Preferă să se gândească cu zâmbetul pe buze că ei sunt fericiți și că în curând o să îi revadă. Acesta este motivul pentru care mai simte rostul vieții.

Eu, personal, m-am gândit că pentru doamna Maria este mai ușor să accepte situația deoarece este căsătorită și mai are un copil acasă însă nu a fost așa. Am rugat-o pe aceasta să îmi descrie exact ce simte o mamă când își vede copilul gata de plecare și mai ales ce simte când nu îl mai vede prin preajmă. Interviuul acesta m-a ajutat să înțeleg ce e în sufletul unei mame.

Durerea doamnei Maria este la fel de mare, chiar dacă are restul familiei alături, deoarece această mamă nu și-a mai văzut copilul de 6 ani. Deși situația aceasta îi era de ajuns, durerea i-a fost însă amplificată: a fost invitată la nunta fetei sale însă nu a reușit să ajungă deoarece nu a primit viza de la Ambasada Americană. În momentul în care îmi povestea despre acel moment am simțit multă tristețe în privirea dânzei însă și multă ură pentru persoanele care i-au respins cererea. Nimeni nu poate înțelege în totalitate ce a simțit dânsa în acele momente, cât de tare i-a fost sfâșiat sufletul. Nu își putea imagina cum poate fi lumea atât de rea. Se întreba de ce nu îi înțelege nimeni durerea. Pentru această mama orice eveniment care are loc în viața copilului său fără ca dânsă să îi fie alături este un motiv în plus de amplificare a durerii. Durere a simțit și când a văzut pozele cu fata ei mireasă: a simțit bucurie dar a plâns mult și mereu se uită la poze pentru a-și mai alina dorul și suferința.

După terminarea interviurilor am plecat de la acele doamne cu o tristețe în suflet deoarece am fost cuprinsă de acest sentiment. Am înțeles cât de greu este pentru o mamă și nu am destule cuvinte să le exprim durerea.

Durerea este la fel de mare în ambele cazuri, mamele intervievate de mine s-au obișnuit cu greu cu gândul de a nu mai avea copiii lângă dânsese.

Am hotărât ca interpretarea finală a datelor să o fac sub forma unei povești.

Deși nu este o situație ieșită din comun, nu povestesc despre subiecte mai puțin accesibile sau despre fenomene spectaculoase, consider că și suferința unei mame poate fi interesantă deoarece nu mulți știu cu adevărat ce este în sufletul acesteia când îi pleacă copilul departe de casă.

Această metode de interpretare a datelor numită „Story Telling” presupune construirea unor lumi noi, lumea subiecților noștri. Această construire este activă, se păstrează autenticul din datele colectate dar construcția poveștii ne aparține în totalitate.

Am ales această metodă de interpretare a datelor deoarece mi s-a părut interesant și destul de creativ să realizez o poveste în care să vorbesc despre experiența mea cu terenul, mai exact despre ce am aflat eu din teren, să las în urmă ceva ce poate fi citit și de ceilalți colegi de-ai mei dacă sunt interesați, bineînțeles. Poate la început mi-a fost puțin mai greu deoarece nu știam exact cum să încep povestea și asta deoarece nu aveam inspirație la ora la care lucram la cercetare însă am trecut repede peste acel moment, m-am „adunat” și mi-am început povestea, poveste care sper că a ieșit destul de interesantă.

M-am hotărât să realizez această poveste din perspectiva stilului descriptiv în care eu, ca autoare, stau deoparte și las lumea descrisă să vorbească pentru ea. Munca mea se limitează la îmbinarea materialelor, la punerea lor într-o succesiune. Această poveste este spusă prin intermediul unor voci, în cazul meu, prin intermediul vocii unei mame.

Eu, înconjurată de durere

Suferința de care vă vorbesc este pricinuită de plecarea celor doi copii ai mei în străinătate. Este vorba despre băiatul meu care este surdo-mut și de fata mea care de mică visa să vadă palmierii cum cresc, adică vroia ca în loc de nucii pe care îi vedea în spatele blocului, să vadă în jurul ei mulți palmieri, să le vadă rădăcina.

Prima dată a plecat băiatul... M-am temut pentru el și de aceea am insistat mult să nu plece pentru că eu credeam că nu o să se descurce. Mă gândeam că o să îi fie foarte greu deoarece nu multă lume îl înțelege când încearcă să vorbească, e normal să vorbească greu, doar este surdo-mut, însă unii oameni îl privesc într-un mod mai ciudat. Însă el nu a ținut cont de părerea mea deoarece stia că în țară nu are viitor, că nu o să realizeze prea multe aici. Eu sunt foarte credincioasă și mă gândesc că poate așa îi este scris, să locuiască în altă țară, departe de rude și de prieteni, departe de mama care mereu l-a apărat de lumea rea.

Durerea mea a fost mare după plecarea lui însă în momentul în care am aflat că și fata mea o să plece, am crezut că mi se rupe sufletul. Mi-a fost greu să accept să plece băiatul și vorba aia- el e băiat, d'apoi fata? Era hotărâtă și entuziasmată iar după ce a obținut viza pentru America nimic nu o mai putea opri. Știa că o să sufăr și că o să îmi fie

extrem de greu dar mi-a promis că o să aibă grijă de ea și mai ales că o să mă sune săptămânal ca să mă asigure că o duce bine și că nu am de ce să îmi fac griji.

Băiatul meu era de 2 luni plecat în Italia când s-a hotărât și fiica mea să plece. Deoarece nu poate vorbi la telefon, băiatu' îmi scria la internet iar mesajele le citea fata mea și mereu venea și îmi zicea că se descurcă bine, că are bani, că o să vină acasă, nu foarte curând, și atunci doar în vizită deoarece nu mai vrea să plece de acolo. Cred că toate astea au ajutat-o pe fată să se hotărască să plece și ea cât mai curând.

Da... sosise momentul. Momentul în care îmi luam rămas bun și de la fata mea. Pleca pe o perioadă nedefinită. E dureros! E foarte dureros pentru o mamă mai ales să îi plece ambii copii... e de nedescris!

Au urmat pentru mine momente de chin: fata plecase de o lună de acasă dar încă nu mă sunase! Nu dormeam, nu aveam stare, vorbeam răstit cu cei din jur deoarece nu mă puteam calma, eram mereu nervoasă pe oricine și din orice motiv.

În final, într-o seară, sună telefonul. Mă duc într-un suflet și când ridic receptorul îi aud vocea: era fetița mea!!! Am început să plângem amândouă, câteva minute nici nu ne înțelegeam din cauza suspinelor dar în final mi-a zis că e bine, are unde să stea, stă cu o prietenă tot româncă, și-a găsit ceva de lucru... că se descurcă. A promis că mă sună săptămânal. Am închis cu greu telefonul însă atunci am reușit să îmi mai revin puțin. Aflasem în sfârșit că nu pățise nimic. Aflasem ce îmi doream de mult să aflu: că și ea este bine.

Învătasem să folosesc internetul și mai mereu mergeam să citesc mesajele de la băiat iar când suna telefonul săream ca arsă pentru că simțeam că este fata mea.

Băiatu' se descurca din ce în ce mai bine: avea servicii bune, prieteni aproape, își găsisese chiar și o iubită cu care începuse o relație cât se poate de serioasă.

Fata ajunsese să lucreze în două locuri de muncă, strânsese bani și începuse și ea o relație serioasă cu un băiat american.

Eu mă calmam, îi știam pe amândoi bine și asta îmi era cât de cât de ajuns.

Timpul trecea foarte repede... se scurgea. Trecuseră 5 ani de când copiii mei plecaseră, 5 ani în care am simțit că trăiesc doar cu jumătate de inimă, mai bine zis cu un sfert.

Dar totuși s-a întâmplat: băiatu' a venit în sfârșit acasă. În vizită, bineînțeles. Era schimbat: era mai matur, cu capul pe umeri... era un adevărat bărbat. Eram atât de mândră de el deoarece se descurca bine, arăta bine, gândea mai matur iar toate astea m-au liniștit. Mă făceau să îl știu în siguranță în Italia.

Fata însă nu mi-a putut face bucuria asta deoarece dăduse bani ca să își facă acte, adică mai exact să primească Green Card-ul, și nu putea să plece de acolo până nu le obținea. Era deja de 5 ani acolo, 5 ani de când nu o mai văzusem, și tot nu știa când o să poată veni acasă.

Mă durea foarte tare dar nu puteam face nimic... a fost decizia ei și trebuia să o respect, era viața ei!

Trecuseră 5 ani... copiii mei au reușit să își facă în străinătate o nouă viață: erau împliniți pe plan profesional și personal. Erau bine,

sănătoși, aveau bani, aveau condiții dar cel mai important, aveau pe cineva drag lângă ei.

Băiatul meu nu s-a însurat cu femeia cu care trăiește și pe care o iubește, a făcut o fetiță, o dulceață de fetiță. Această veste m-a bucurat enorm dar m-a și întristat deoarece aveam o nepoțică dar nu era lângă mine, nu puteam să mă joc cu ea, nu puteam să o scot la plimbare în parc. Eram bunică de la distanță.

Suferința se ținea lanț: fata m-a anunțat că mă invită la nunta ei. Eram la fel de entuziasmată ca și fata mea când a plecat. Am început să îmi pregătesc actele pentru ziua când aveam să merg la ambasadă.

A sosit și ziua aceea. Am fost programată la ora 7:30 dimineața dar eu am fost acolo de la 6. Știam că o să primesc viza și nu mai aveam răbdare. Am fost așezată în rând, citită de pe o listă, condusă într-o încăpere, controlată și apoi trimisă în altă încăpere. Am ajuns în fața unui ghișeu. În spatele geamului acestuia se afla o tânără domnișoară, care îmi vorbea cam greu românește. I-am răspuns la câteva întrebări și în final mi-a dat pașaportul. Nu știam exact ce înseamnă asta dar apoi când am auzit din gura ei „îmi pare foarte rău dar nu aveți motive destule ca să vă întoarceți în țară...” am înțeles: fusesem respinsă!

Am simțit că mor atunci pe loc. Nu puteam să înțeleg cum putea lumea să fie atât de rea. Nu înțelegea nimeni oare suferința mea de mamă? Vroiam să îmi văd fata mireasă, să fiu lângă ea în acel moment important din viața ei. Îmi făcusem planuri, cu câteva zile înainte visam cu ochii deschiși că o să îmi țin iar copilul în brațe, dar în 5 minute aceste vise s-au spulberat, au luat sfârșit brusc! Mult prea brusc! Am simțit un amestec de sentimente: durerea mea mult prea mare care mă măcina din interior și ura care se vedea în ochii mei pentru toate acele

persoane din cadrul ambasadei. Îmi doream să le zic câteva, să plâng, să înjur, să țip... nu știam ce mă putea salva!

Am plecat. De atunci am plâns în continuu. Nimic nu mă mai alina: mă măcina gândul că nu o să îi pot da fetei mele nici măcar o floare.

A sunat acasă și i-am dat vestea cu un nod în gât și cu obrajii scufundați în lacrimi: nu aveam să fiu lângă ea.

Ziua nunții a venit și tot ce mai puteam să fac era să o sun și să îi aud măcar vocea, să îi urez „casă de piatră”!

Am primit pozele cu ea mireasă și am înlemnit: era cea mai frumoasă mireasă posibilă. Sufletul meu era sfâșiat în totalitate. Mă uitam la poze în fiecare oră pentru a-mi mai alina din durere deși era cam imposibil.

De când au plecat copiii mei nimic nu mai este la fel. Am puține momente de bucurie. Bucuria mea ține de ei: dacă îi știu sănătoși, fericiți atunci pot să zâmbesc și eu!

Sunt momente de chin prin care trec deoarece nu mă pot bucura alături de copiii mei, de realizările lor.

Cu asta se confruntă o mamă a căror copii sunt plecați în străinătate, asta simte și așa își trăiește ea viața: în lacrimi, zâmbete, dezamăgiri și regrete...e o suferință mult prea greu de suportat dar din păcate, trebuie să te obișnuiești cu ea.

Sper că am reușit să leg bine categoriile și codurile între ele astfel încât să exprim cât mai clar suferința mamelor, tristețea cu care se confruntă zi de zi, pe care o simt intens în fiecare clipă. Toate aceste lucruri am încercat să le scot în evidență în povestea mea.

A fost o munca destul de grea dar acum, ajunsă la final, pot să recunosc că sunt mândră de cercetarea mea și sper că și persoanele care o să vadă această cercetare o să îmi împărtășească aceleași sentimente: de admirație pentru prima mea cercetare!

DESPRE DEPENDENȚA DE MUNCĂ ȘI “VICTIMELE” SALE

ANDREEA FLORENTINA ȘTEFAN

La începutul demarării proiectului de cercetare am intenționat să studiez atitudinea tinerilor în fața morții, dar la primul contact cu terenul am constatat că aceștia sunt foarte reticenți în legătură cu acest subiect. Am abandonat acest proiect, fiind conștientă ca nu voi avea ocazia sa aflu nimic interesant și care să trezească interesul, mai ales că, contactul cu subiecții a fost dezamăgitor.

Al doilea subiect de cercetare pe care l-am ales a fost legat de viziunea oamenilor asupra diferenței dintre a face dragoste și a face sex. Mi-am dat seama că este un subiect de cercetare destul de delicat, ce ar fi atins viața intimă a subiecților, fiind mari șanse ca aceștia să coopereze în foarte mică măsură. În consecință am abandonat și acest proiect, pornind în căutarea altor subiecte de cercetare.

Într-o seară eram cu amicii mei și am început să vorbim despre un tânăr din anturajul nostru, pe care începusem să îl vedem din ce în ce mai rar, fiind cu toții consternați de comportamentul lui rece și de felul în care s-a schimbat de când a început să muncească. După această discuție cu amicii mei am început să mă gândesc la acel tânăr, întrebându-mă cum de e posibil ca cineva să renunțe la viața lui pentru muncă. L-am căutat pe Lexy și am reușit să vorbesc cu el despre munca lui.

Am constatat, după această discuție și după cele auzite de la amicii lui, că tânărul nu renunțase la viața lui pentru muncă ci pur și simplu își construise viața în jurul muncii, muncă de care devenise

dependent. Considerând că ar fi un subiect de cercetare interesant, am decis să îmi fac proiectul despre cazul lui Lexy, caz ce mi s-a părut și foarte deosebit.

Am vorbit din nou cu acesta și a fost de acord să colaboreze cu mine. Am obținut de asemenea și promisiunea de colaborare din partea mamei, surorii și a unui amic de-al lui.

Prin acest proiect mi-am propus să răspund la următoarele întrebări:

- *Care sunt determinanții și manifestările dependenței de muncă?*
- *Cum se comportă dependentul de muncă?*

Cercetarea mea este o cercetare:

- **calitativă** – am cules datele „pe teren” în contextul natural al subiectului, adică m-am deplasat acasă la subiect și la celelalte surse de informații pentru a culege date; prin această cercetare doresc să înțeleg modul de manifestare al dependenței de muncă prin prisma subiectului; încerc, ca în urma colectării și analizei datelor, să ajung la o ipoteză legată de dependența de muncă, fără să pornesc de la altă teorie legată de dependență.
- **descriptivă** – doresc prin acest proiect să prezint situația subiectului, prin descrierea manifestărilor dependenței de muncă și comportamentului acestui tânăr; precum și cauzele și motivele ce determină dependența de muncă.

Proiectul meu de cercetare se încadrează în interacționismul simbolic, deoarece contează foarte mult semnificația pe care o acordă subiectul muncii sale. Caut să descopăr/descriu cum este privită munca subiectului, atât de către subiect cât și de către diverse persoane care interacționează cu acesta.

Cercetarea mea calitativă este un studiu de caz instrumental. Este studiu de caz deoarece am o singură unitate de investigare, și anume tânărul dependent de muncă. Este instrumental pentru că doresc să pot înțelege și descrie dependența de muncă, folosindu-mă de cazul subiectului ales. Nu mă interesează subiectul în sine, pe cât mă interesează dependența lui de muncă și modul în care se manifestă aceasta.

Pentru colectarea datelor am folosit o triangulație între metode: interviul și observația. Am folosit interviul nestructurat pentru a identifica problema de cercetat, propunându-mi apoi să revin tot cu un interviu nestructurat pentru colectarea de date. Când am revenit “pe teren” am constatat că atât subiectul cât și celelalte surse de informații, nu sunt dispuși să poarte o discuție liberă. Așadar, am transformat interviul nestructurat într-unul semistrukturat, propunându-le interlocutorilor să vorbească despre anumite teme (munca subiectului, timpul alocat muncii de către subiect, timpul liber al subiectului... etc.) sau să răspundă la unele întrebări generale (cum afectează munca viața socială a subiectului?). Am utilizat, de asemenea, și observația de teren, necontrolată și extensivă.

Inițial îmi propusesem să folosesc ca metodă doar interviul, dar în timp ce discutam cu subiectul mi-a fost imposibil să nu observ

anumite lucruri, care mi s-au părut foarte relevante pentru problema studiată. Am observat, de exemplu, că subiectul chiar și atunci când vorbea cu mine muncea ceva la calculator, fiind îndreptat cu ochii spre monitor și nu spre mine, lucru ce mi-a demonstrat importanța foarte mare pe care acesta o acordă muncii.

Am ales aceste metode de colectare a datelor, considerând că sunt cele mai potrivite atât pentru tipul cercetării cât și pentru interlocutori. Interlocutorii au acceptat interviul, putând să-l programez în funcție de preferințele lor legate de timp și loc. Pentru mine aceste metode au fost și foarte accesibile, putând să obțin, prin intermediul lor, date relevante pentru problema de cercetare.

În cazul procesului de analiză am făcut apel la o triangulație între tehnici: codarea deschisă și codarea selectivă..

Textele de teren le-am analizat cu ajutorul codării deschise linie cu linie, prin care am extras elementele esențiale, pe care le-am reunit în mai multe categorii, legate de muncă, timpul liber, caracteristici ale subiectului.

După ce am extras informațiile esențiale sub formă de coduri și le-am reunit sub formă de categorii, am utilizat codarea selectivă. Prin această tehnică am selectat categoria centrală/nucleu, adică munca, de care am legat celelalte categorii, adică, caracteristici, sarcini, motivații, atitudinea față de muncă... etc.

Am utilizat ca metodă codarea, cu tehnicile respective, considerând-o cea mai utilă pentru proiectul meu de cercetare. Cu ajutorul codării am reușit să extrag ideile esențiale din textele de teren,

lucru ce mi-a ușurat munca de interpretare a datelor și m-a ajutat să realizez o prezentare vizuală cât mai concisă.

Ca metodă de prezentare vizuală a datelor am folosit rețeaua, prin care am evidențiat categoria centrală, dar și celelalte categorii. Am realizat o rețea pentru subiect și o rețea pentru celelalte surse de informații.

Voi prezenta la finalul articolului (vezi schema 1, schema 2) cele două rețele rezultate în urma activității de codare, care mi-au fost foarte utile în interpretarea datelor. Se poate observa că datele din cele două scheme sunt oarecum contradictorii. M-am folosit de această constatare foarte interesantă în special în formularea ipotezelor.

Pentru interpretarea datelor m-am folosit foarte mult de cele două prezentări vizuale (ce conțin datele esențiale legate de problema de cercetat) și de textele interpretative, cu ajutorul cărora am încercat să trag niște concluzii privind dependența de muncă și să fac câteva descrieri ale comportamentului dependentului de muncă.

Am ales ca, în cazul prezentării rezultatelor cercetării, să folosesc ca metodă teoria întemeiată. Consider că teoria întemeiată este cea mai adecvată pentru a prezenta concluziile/ipotezele cu privire la determinanții și manifestările dependenței de muncă, pentru că îmi oferă posibilitatea să mă folosesc de toate datele esențiale obținute, pentru ca cercetarea mea să își atingă scopul și să ajungă astfel la o finalitate (formularea unor ipoteze). Consider, de asemenea, că teoria întemeiată, prin care am reunit concluziile din informațiile culese de la subiect cât și cele de la celelalte surse de informare, poate evidenția cel mai bine comportamentul dependentului de muncă, prin

prezentarea aspectelor care pun cel mai bine în valoare importanța și semnificația pe care subiectul le acordă muncii.

Așadar, în urma procesului de cercetare calitativă prezentat mai sus, am ajuns la următoarele concluzii și ipoteze:

- Este mult mai probabil ca dependența de muncă să apară atunci când aceasta e desfășurată cu/din plăcere;
- Dependența de muncă nu e sesizată de cei afectați de această problemă;
- Dependența de muncă afectează viața socială - cel afectat de dependența de muncă își reduce drastic contactele interpersonale și timpul liber și renunță la activitățile de loisir pentru a se dedica muncii;
- Dependentul de muncă are rezultate excepționale pe plan profesional, câștigând astfel multă apreciere și faimă, ceea ce conduce la o stimă de sine foarte ridicată;
- Dependentul de muncă găsește satisfacție doar în ceea ce obține prin muncă;
- Dependentului de muncă îi place și are nevoie să simtă că:
 - e foarte util în munca sa;
 - nu poate fi înlocuit;
 - e mult mai bun ca alții din același domeniu;
- Dependentul de muncă nu vorbește despre munca lui;
- Dependentul de muncă nu muncește pentru bani, ci pentru a se simți împlinit.

Autoevaluarea cercetării

Din punctul de vedere al **suficienței**, consider că am reușit să saturez aproape în totalitate categoriile pe care le-am construit, dar sunt de părere că aș fi putut colecta mai multe informații. M-am axat, ca surse de informații, doar pe persoane care se simt afectate de această dependență de muncă a subiectului și care au dezvoltat o atitudine negativă față de aceasta. Probabil că aș fi înțeles mai bine problema de cercetat și aș fi ajuns la niște concluzii mai profunde, dacă aș fi folosit ca surse de informații persoane care sunt implicate direct în munca subiectului (șeful și colegii acestuia, clienții...etc). Totuși, aceste surse ar fi fost foarte greu accesibile.

Consider că am îndeplinit mai bine criteriul privind **adecvarea**. După ce am mers pe teren, intervievând subiectul și celelalte surse de informații, am obținut date destul de diversificate. După aceea am revenit de câteva ori, pentru a culege informații legate strict de problema centrală, și anume munca.

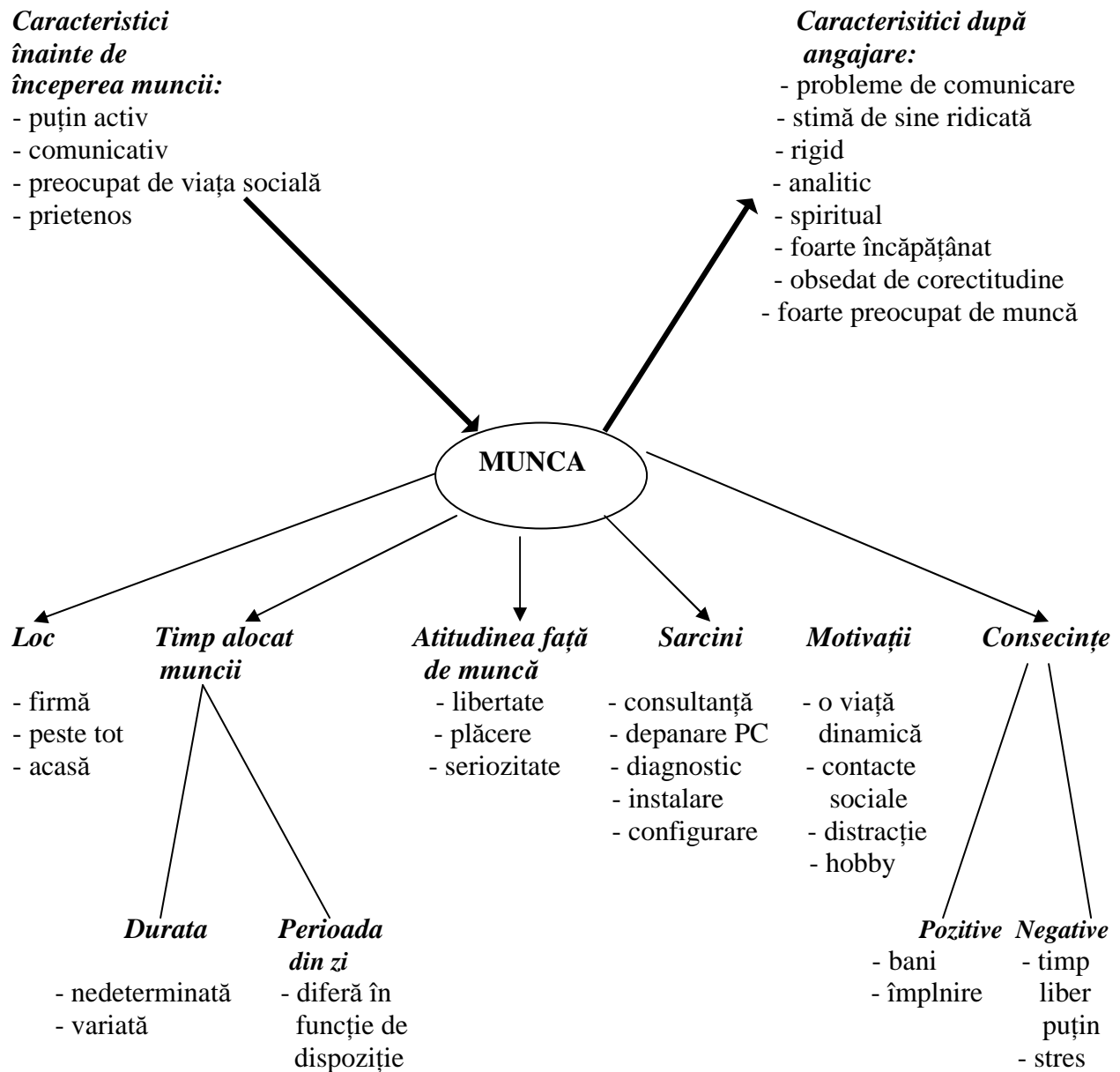
În ceea ce privește rezultatul cercetării, sunt de părere că o parte din concluziile la care am ajuns nu constituie o noutate. Însă am descoperit și lucruri care pentru mine sunt noi: faptul că dependența de muncă apare atunci când munca e realizată cu plăcere, faptul că dependenții de muncă au stima de sine foarte ridicată...

După formularea ipotezelor am considerat util și interesant să verific veridicitatea acestora cu subiectul. Spre bucuria și satisfacția mea Lexy a fost de acord și s-a regăsit în majoritatea ipotezelor, lucru care m-a făcut să am mai multă încredere în mine și în munca desfășurată.

Pentru mine proiectul de cercetare a fost o experiență nouă și interesantă. Am învățat multe lucruri noi, chiar și din greșeli. Sper ca pe viitor, după ce voi mai căpăta experiență, să am rezultate cât mai bune în aplicarea acestei metodologii a cercetării.

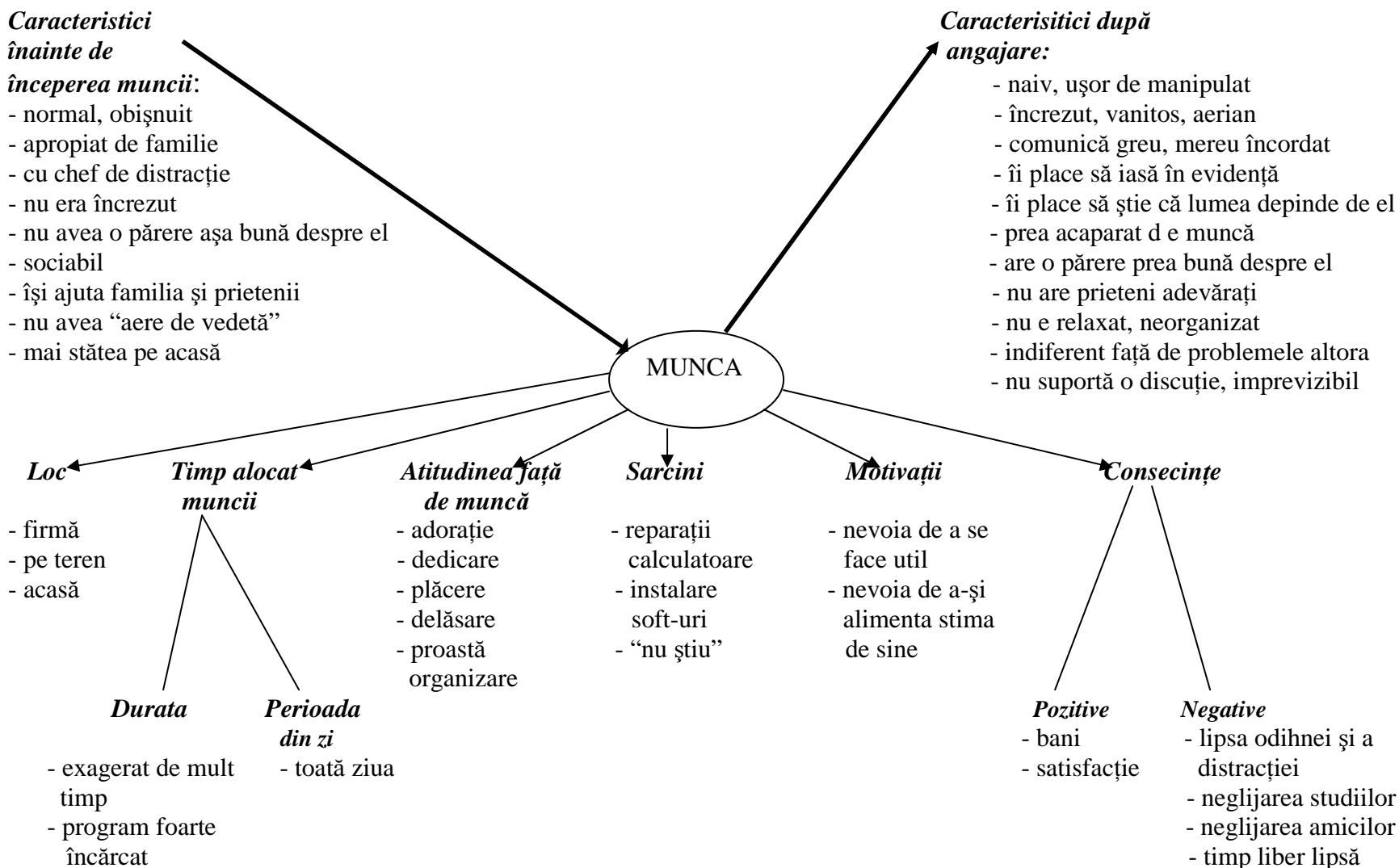
Schema 1

Prezentare vizuală – munca percepută de subiect

Schema 2

Prezentare vizuală - munca subiectului percepută de mama, sora și amicul subiectului

CE DIFERENȚE EXISTĂ ÎNTRE UN AZIL DE BĂTRÂNI PRIVAT ȘI UN AZIL DE STAT?

SIMONA-DANIELA ȘTIR

Identificarea problemei:

Inițial m-am gândit să fac o cercetare pe alcoolism, dar nu știam, exact, ce anume aș putea să cercetez legat de acest aspect și nici de unde aș putea face rost de persoane care să devină subiect al cercetării mele.

Cunoșteam o persoană care se confruntă cu astfel de probleme dar nu cred că ar fi fost prea dispusă să vorbească cu mine despre acest viciu.

După ceva timp m-am gândit că ar fi mult mai interesant să aflu ce diferențe există (analizabile în mediul de la grădiniță) între un copil provenit dintr-o familie obișnuită și unul provenit de la centrul de plasament.

Am renunțat și la această idee și am ajuns la concluzia că cel mai potrivit loc în care aș putea face o cercetare ar fi un azil. Am mers pe ideea că de la persoanele vârstnice se pot afla multe lucruri interesante mai ales că, având propria poveste și foarte multă experiență de viață, poți discuta cu ei pe diferite teme.

Așa am ajuns la primul azil, un azil privat din orașul unui județ cu populație predominant maghiară. Clădirea foarte mare și frumoasă, în nuanțe de maro și alb, era înconjurată de o curte imensă, îngrijită, cu multe flori. Am pătruns înăuntru și am vorbit cu o asistentă medicală care m-a condus la primul subiect al cercetării mele,

Doamna R. Interiorul clădirii mi s-a părut un adevărat labirint în care existau panouri cu indicatoare peste tot. Clădirea avea trei etaje, la primul etaj se afla un mic magazin cu “de toate”, de unde își fac cumpărăturile persoanele vârstnice din acel azil. La al doilea etaj era o sală de gimnastică în care am văzut saltele, mingi medicinale. Tot la acest etaj am mai văzut o sală mare, luminoasă și spațioasă în care persoanele vârstnice desfășurau diverse activități de-a lungul unei zile: făceau coșulețe, mici vederi, pictau, croșetau, decupau. În celălalt capăt mai era o sală în care se afla un televizor, unde bătrânii urmăreau știrile, sau vreo emisiune preferată comună; aici veneau cei care nu-și permisese să-și aducă un televizor propriu. La al treilea etaj erau numai camere. Legătura dintre etaje era făcută, în afară de scări, printr-un lift folosit în special de persoanele care aveau dificultăți în deplasare, cele bolnave sau cele ținute în cărucior. Camerele erau spațioase cu geamuri foarte mari. Erau zugrăvite în alb, pata de culoare fiind dată de tocul ușilor care era vopsit cu albastru deschis. Fiecare cameră avea în dotare câte o baie. Camerele erau personalizate, nu semănau între ele, fiecare arăta altfel. Ele aveau o deosebită importanță pentru persoanele care locuiau acolo, mi-am dat seama de acest lucru prin faptul că le numeau “acasă”. Camerele sunt împărțite frățește de cei care stau în ele, fiecare om având partea lui de refugiu. La capul fiecărui pat există un buton pentru a cere ajutor în caz de nevoie. Persoanele din cămin au asupra lor câteva bunuri personale precum: televizor, radio, vederi, albume, scrisori, cărți de rugăciune și alte astfel de lucruri care sunt așezate după preferința celui care le posedă. Deși li se oferă multe prilejuri de a desfășura diverse activități acestea sunt opționale, participă doar cine

vrea, nimic nu este impus și nimic nu se face din obligație. În interiorul clădirii este încorporată o capelă, ceea ce înseamnă foarte mult pentru ei deoarece majoritatea văd credința ca pe un sprijin, nevoie, necesitate, care îi ajută să treacă mai ușor peste tot ceea ce li se întâmplă. După prima intrare pe teren am simțit că în sfârșit pot să-mi încep cercetarea. Nu știam încă ce anume o să cercetez dar îmi doream să revin, să continuu, să aflu mai multe.

Așa m-am decis să vizitez încă un azil, de această dată am mers la un azil de stat tot din acel oraș. Interiorul clădirii era vopsit în alb cu lambriu până la jumătatea pereților, cu un hol îngust care crea o atmosferă sufocantă, de îngrămădeală. Prima dată am ajuns la bucătărie de unde am fost însoțită la camera doamnei asistentă șefă căreia i-am spus ce caut acolo, cine sunt, pentru ce am venit. La început vroia să mă amâne, să vin altă dată, dar înțelegând motivele mele a acceptat să mă ducă la Doamna M. Nu am găsit-o în cameră și am pornit în căutarea dumneaei prin cămin. În timp ce o căutam am văzut o încăpere cu un televizor iar pe o parte și alta erau aliniat scaune pentru cei care doreau să vizioneze vreo emisiune. Era un spațiu închis, luminat prost doar prin geamul de la uși. S-a creat mare forfotă, toată lumea striga și întreba de Doamna M. Oamenii erau sărăcăcios îmbrăcați, foarte simplu, aveau riduri proeminente pe față și mâini de om muncitor. În cele din urmă am dat de ea, era într-o altă cameră în vizită; era la puținele persoane care știu românește din acel cămin (fiind o zonă cu populație predominant maghiară): un băiat de 19 ani oligofren și un bărbat căruia în urma unui accident i se amputase piciorul drept. Camerele erau în stilul celor de la spital, cu patru paturi de fier cu saltea iar la capătul fiecăruia era pus un

dulăpior de tablă. Într-un colț aveau suspendat un televizor, acesta fiind singura lor activitate de peste zi. În cameră aerul este închis, geamurile sunt mici și înguste, predominând lumina pală. Nu au sală de mese, primesc mâncare în cameră de trei ori pe zi. A fost destul de greu să vorbesc cu ei, mă priveau cu suspiciune, smulgeam cuvintele cu cleștele de la ei. Văzând condițiile în care trăiesc mi-a fost pur și simplu rușine să scot reportofonul ca să înregistrez, m-am simțit eu prost și nu am îndrăznit, am renunțat. Nu mi-aș fi putut închipui că cineva ar putea trăi zi de zi într-un astfel de mediu, am rămas profund marcată de condițiile de acolo. Am ieșit lăcrimând și ziua respectivă n-am făcut altceva decât să mă gândesc la ceea ce am văzut.

În urma culegerii primelor date de pe teren m-am decis să compar cele două azile.

Condițiile de trai diferă foarte mult de parcă primul azil ar reprezenta “înalta clasă a societății” iar al doilea azil “clasa muncitoare”.

Pe parcursul cercetării am încercat să răspund la întrebarea “Ce diferențe există între un azil de stat și un azil privat?”

Tipul cercetării:

Este o cercetare calitativă deoarece pe parcursul acesteia am căutat să înțeleg cum trăiesc aceste persoane vârstnice la azil, care sunt motivele percepute de ei pentru care ajung într-un astfel de loc, ce activități desfășoară, care sunt așteptările lor de la viață.

Este o cercetare descriptivă pentru că descrie: diferențele existente între cele două azile, modul în care relaționează persoanele

vârstnice, diferențele privind modul de trai, descrie serviciile oferite, activitățile desfășurate, atmosfera din timpul sărbătorilor creștine.

Abordarea teoretică:

Cercetarea mea se încadrează în interacționismul simbolic, deoarece de-a lungul acesteia am încercat să descopăr: cum văd subiecții mei situația în care se găsesc, ce semnificație acordă lucrurilor și acțiunilor lor, ce așteptări au de la viață, cum decurge o zi obișnuită din viața lor. Cercetarea este un studiu de cazuri multiple, care are în vedere compararea a două azile care diferă prin: condițiile de trai, modul în care relaționează persoanele din azil, activități desfășurate, gradul de mulțumire vizavi de viața pe care o duc. Am discutat cu mai mulți bătrâni în ideea de a vedea care este atmosfera din azil, care sunt serviciile oferite, modul prin care interacționează.

Culegerea datelor:

În obținerea datelor am recurs la mai multe tehnici (triangulația metodologică), am folosit observația de teren, cea deschisă și cea nestructurată, în sensul că am intrat direct pe teren fără a avea un plan dinainte stabilit a ceea ce urma să observ, fiind însă deschisă la toate elementele ce țin de azil și anume clădirea, serviciile oferite, personalul, condițiile azilului, oamenii și modul lor de relaționare cu ceilalți.

Pe lângă aceste tipuri de observație am utilizat interviul semistrukturat lăsând discuția purtată cu subiecții să decurgă liber. Am vorbit cu fiecare subiect în parte despre cum decurge o zi obișnuită la azil, împrejurările prin care au ajuns aici, starea lor de

mulțumire/împăcare cu situația lor, așteptările de la viață, relațiile pe care le au cu ceilalți, despre cum își petrec sărbătorile creștine.

Analiza datelor:

În vederea analizării datelor am ales codarea teoretică folosind ca și procedură codarea deschisă și cea axială. În prima fază am analizat datele propoziție cu propoziție sau unde a fost cazul paragraf cu paragraf în funcție de relevanța acestora. Am continuat cu un alt tip de codare, cea axială pe parcursul căreia am încercat să leg categoriile și subcategoriile lor astfel încât acestea să prindă sens.

Am făcut câte o prezentare schematică a datelor pentru fiecare subiect în parte, apoi am reunit schemele pe primul caz studiat, azilul privat, respectiv pentru cel de-al doilea caz, cel de stat (vezi anexa de la sfârșitul articolului).

Subiecții cercetării mele au fost câte două persoane pentru fiecare azil în parte, singurul criteriu de selecție a fost ca aceștia să fie cunoscători de limba română (majoritatea erau de naționalitate maghiară), pentru a putea păstra autenticitatea datelor.

Interpretarea datelor:

Am încercat pe baza categoriilor descoperite să descriu în câteva cuvinte condițiile de viață în care trăiesc persoanele vârstnice din cele două azile, modul în care își petrec timpul liber, relațiile pe care le au cu rudele, cu cei apropiați lor sau cu celelalte persoane din azil.

În urma analizei datelor am descoperit că între cele două tipuri de azile, privat și de stat, există diferențe foarte mari.

Cele două persoane care locuiau în azilul privat și cu care am avut interviuri mai de profunzime, au copiii stabiliți în străinătate, iar cauzele pentru care au ajuns la azil sunt: moartea soțului, neînțelegerea cu rudele și mai ales faptul că nu își doresc să fie o povară pentru cei apropiați. În cazul persoanelor din azilul de stat, motivul alegerii de a sta la azil se datorează imposibilității de a se întreține singuri, starea de sănătate sau faptul că nu au putut avea copii. După o viață lungă plină cu bune și rele în urma pierderii oricărei forme de sprijin moral și/ sau material o parte din persoanele vârstnice aleg acest mod de viață în ideea că într-un astfel de loc are cine să le ofere o farfurie cu mâncare, are cine să se ocupe de ei și mai ales are cine să-i îngrijească la neputință.

Deși, în general, azilele au cam aceleași obiective în ceea ce privește persoanele vârstnice, între condițiile de trai oferite de cele două azile există diferență foarte mari. Vârstnicii din azilul privat trăiesc în condiții foarte bune: camerele sunt încăpătoare, cu geamuri foarte mari, bine luminate, fiecare având în dotare câte o baie. Locuiesc câte două persoane într-o cameră. Nici o cameră nu seamănă cu cealaltă, majoritatea “locatarilor” au câte un televizor, radio, foarte multe vederi, fotografii, scrisori, cărți, câte un dulap plin de haine și multe alte lucruri mărunte dar foarte importante pentru ei, pe care le-au aranjat după placul lor.

Nu se pot spune aceleași lucruri despre condițiile de trai oferite de azilul de stat.

Persoanele din azilul de stat trăiesc în camere mici, în interiorul cărora predomină un aer închis. Pereții sunt vopsiți până la jumătate, vopsea care sub amprenta trecerii timpului începe să se decojească în

unele locuri. Camerele sunt în stilul celor de la spital, cu patru paturi de fier iar la capătul fiecăruia cu un dulap mic de tablă în care vârstnicii își țin unul/două schimburi de haine, câteva fotografii iar unii au câte o carte de rugăciuni. Au baie comună cu program la apă caldă, spațiul este foarte mic iar atmosfera sufocantă.

Prestarea serviciilor, diferă de asemenea.

Personalul din cadrul azilului privat este foarte atent cu vârstnicii pe care îi au în îngrijire, căutând să răspundă cât mai bine la necesitățile acestora. În decursul unei zile au un anumit interval în care cei doritori pot desfășura diverse activități de grup: crearea unor coșulețe, păpuși, obiecte decorative, cântă, desenează, comunică între ei sau desfășoară activități de recreere: table, șah, rummy, etc.

Serviciile oferite în cazul azilului de stat se reduc mai mult la cele medicale.

Singura activitate, pe care aceste persoane o desfășoară, este urmărirea unor emisiuni televizate sau ieșirea în părculețul din spatele azilului.

Vârstnicii din azilul privat sunt foarte deschiși, comunicativi, având cel puțin o persoană din azil față de care se simt mai apropiați, în care au încredere și vorbesc despre neliniștile și apăsările lor. Duc o viață destul de activă în sensul că nu stau și își plâng de milă, ei caută să își ușureze trecerea timpului. Merg la cumpărături, părăsesc localitatea pentru a-și vizita rudele sau cunoștințele. Fiecare vârstnic dispune de o sumă de bani “de buzunar”, sumă rămasă din pensie, în urma plății taxei lunare.

Comparativ, vârstnicii de la azilul de stat sunt mult mai închiși în sine, rezervați, refuză să discute cu ceilalți despre supărări,

necazuri, neliniștile pe care le au, mai ales din frica de a nu fi criticați sau luați în râs. Sunt măcinați de gândul “cine am fost și ce am ajuns”, de faptul că s-au zbatut o viață de om, fără nici un rost; se simt foarte singuri, nu au nici o alinare, se simt uitați de restul lumii. Trăiesc din ceea ce li se oferă la azil, rar primesc bani din pensie, bani care însă nu le ajung nici de apă minerală.

Atât pentru persoanele vârstnice din azilul privat cât și pentru cele din azilul de stat sărbătorile trec la fel ca o zi obișnuită. Vârstnicii nu se mai pot bucura de ele ca altădată. Acestea le lasă un gust amar; gândul că nu sunt alături de cei dragi, că nu sunt în sânul familiei, îi întristează foarte tare.

Indiferent dacă sunt sau nu împăcați cu situația în care se află, persoanele vârstnice din ambele azile își găsesc refugiul în credință. Greutățile vieții le-a întărit această virtute și își petrec foarte mult timp rugându-se, simt nevoia să se apropie de Dumnezeu.

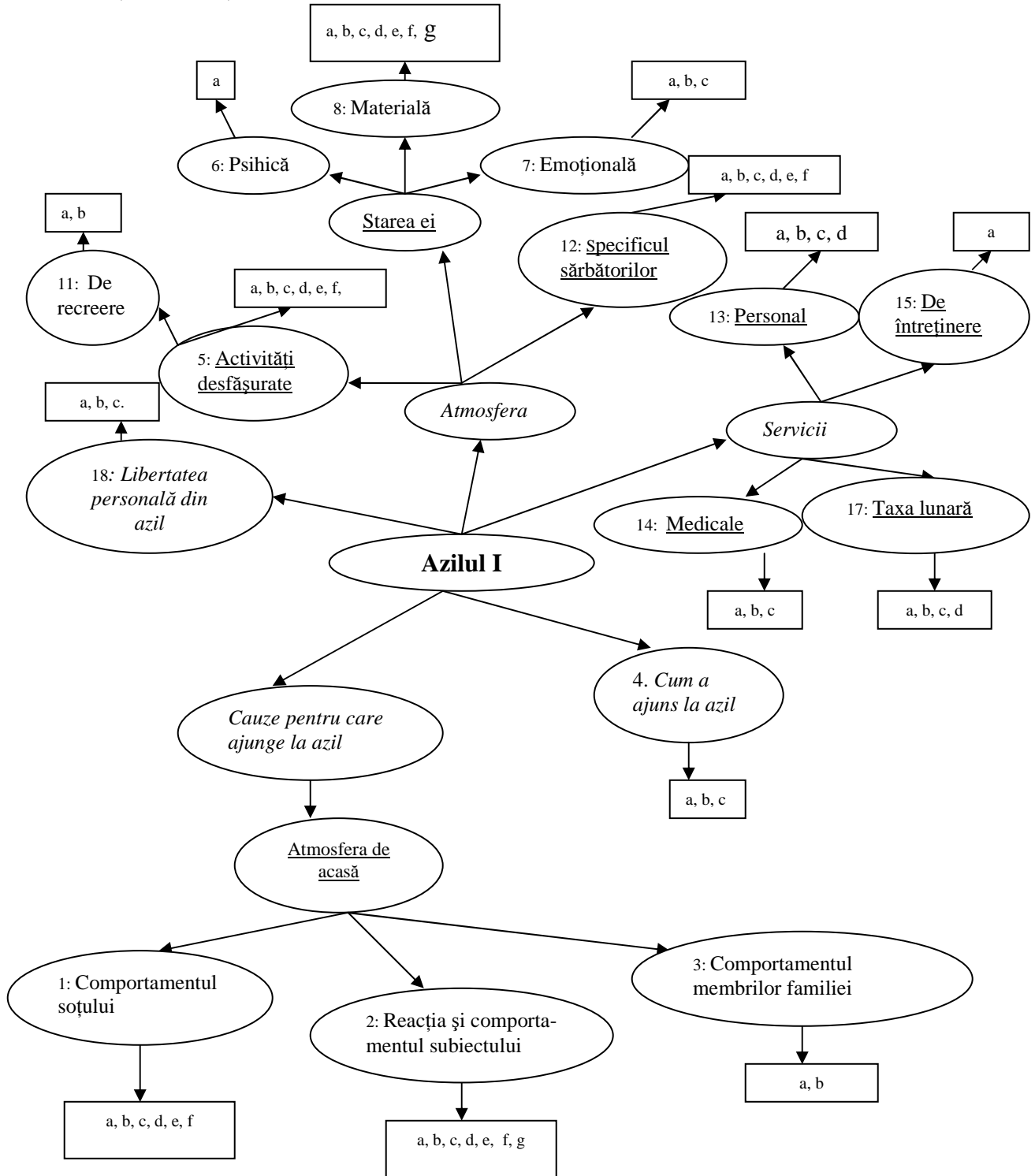
Deși au în general o stare de dispoziție bună, atât persoanele vârstnice din azilul de stat cât și cele din azilul privat se gândesc foarte mult la clipa morții, percepând-o ca pe o alinare sufletească. Împărtășesc aceeași dorință, de a încheia socotelile cu această viață ”cu cât mai repede, cu atât mai bine”.

Încercarea de a face o cercetare a însemnat foarte mult pentru mine. Dacă, înainte credeam că pentru o persoană care locuiește într-un azil cel mai important lucru este să primească o farfurie de mâncare și un loc unde să doarmă, după intrarea pe teren mi-am dat seama că lucrurile nu stau chiar așa. Deși nu prea recunosc, cred că singurătatea li se pare cel mai îngrozitor lucru. Azilul este, pentru ei, o portiță de scăpare care le alungă teama că nu se pot descurca singuri.

Cu fiecare pas făcut pe parcursul cercetării am dobândit încredere în forțele proprii, încredere care m-a ajutat să merg mai departe. În sfârșit am simțit că fac ceva important.

Anexa:

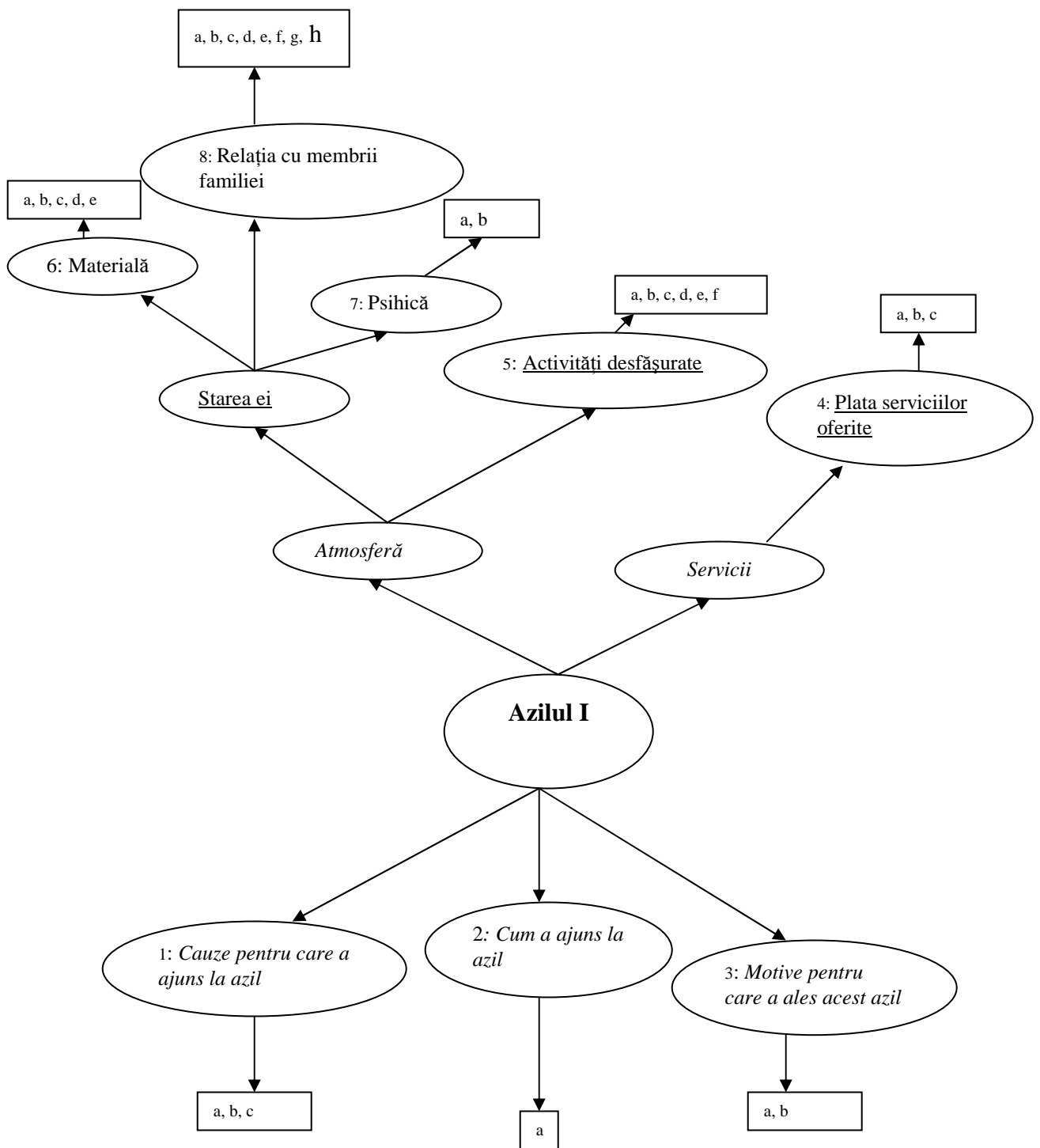
Codarea axială, Subiect 1, Azil I:

Legendă Codarea axială, Subiect 1, Azil I:

1:	<ul style="list-style-type: none"> a) noaptea mă amenința că mă omoară, mă sugrumă, b) avea crize, c) nu cerea ajutor, d) nu avea treabă cu mine, e) se certa cu oameni cunoscuți de pe stradă (dar când era acasă și singur), f) poate lumea nu îl înțelegea, 	8:	<ul style="list-style-type: none"> a) hard-disc, b) radioul, c) televizor, d) cărți, e) vederi, f) fotografii, g) “am toată comoditatea”;
2:	<ul style="list-style-type: none"> a) am îndurat, b) m-am gândit că sunt în pericol, c) n-am spus nimănui ca să nu se îngrijoreze d) m-am săturat să îl ascult, e) l-am amenințat că voi pleca de acasă, f) nu aveam de gând deși situația era foarte penibilă, g) am plecat; 	11:	<ul style="list-style-type: none"> a) jocuri de remii, b) jocuri de table;
3:	<ul style="list-style-type: none"> a) băiatul nu m-a lăsat să mă întorc la el, b) mă susține financiar, băiatul; 	12:	<ul style="list-style-type: none"> a) trec foarte bine, b) vin prieteni, c) discutăm, d) ne odihnim, e) suntem bătrâni, mai dormim, f) rămânem tot în cămin;
4:	<ul style="list-style-type: none"> a) un an am stat la fratele meu, b) s-a aranjat un loc, c) am ajuns aici prin cunoștințe; 	13:	<ul style="list-style-type: none"> a) un medic, b) asistentele medicale, c) asistent social, d) bucătărese, e) femei de serviciu;
5:	<ul style="list-style-type: none"> a) dimineața ne sculăm la șapte, b) mergem la opt la masă, c) până la amiază ne ocupăm cu ce credem noi (după preferințe: citesc cărți, citesc rugăciuni, se uită la televizor, ascultă radioul), d) de la zece, unsprezece facem ce putem, e) eu prea multe nu pot, f) restul lucrează lucrul de mână (păpuși, coșulețe, desenează, eu decupez, cântăm, discutăm) așa trece timpul; 	14:	<ul style="list-style-type: none"> a) consultații de 2ori/săpt, b) asistentele lucrează în trei schimburi, c) la capătul patului există acel buton prin care se poate cere urgent ajutor în caz de nevoie;
6:	<ul style="list-style-type: none"> a) sunt bine dispusă; 	15:	<ul style="list-style-type: none"> a) cameră transformată în sală de gimnastică;
7:	<ul style="list-style-type: none"> a) vorbim săptămânal cu rudele, b) de patru ori m-au chemat la telefon, c) mereu mă cheamă, 	16:	<ul style="list-style-type: none"> a) pensie, b) ce nu poate fi acoperit de pensie este completat de cei care răspund de noi, c) când pensia este mai mare decât taxa atunci persoana respectivă primește 20% din pensie ca bani de buzunar, d) taxa variază și în funcție de necesarul de medicamente;
		18:	<ul style="list-style-type: none"> a) pot să merg unde vreau, b) pot să ies din curte, c) pot pleca din localitate (în acest caz trebuie anunțat).

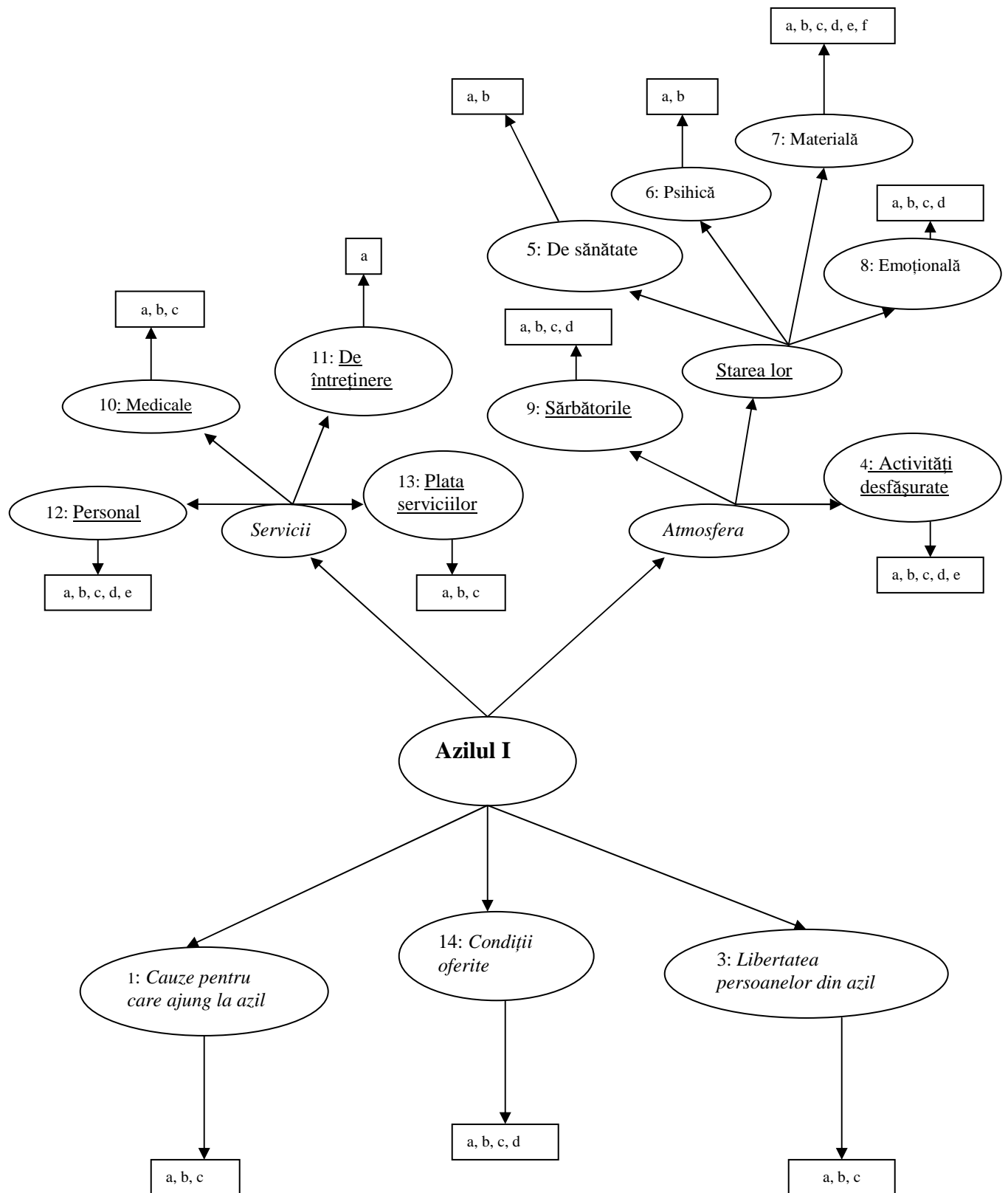
Codarea axială, Subiect 2, Azil I:

Legendă Codarea axială, Subiect 2, Azil I:

1: a) moartea soțului, b) neînțelegerea cu rudele, c) copii plecați în străinătate;	6: a) televizor, b) radio, c) scrisori foarte vechi, d) telefon, e) cameră proprie;
2: a) prin cunoștințe;	7: a) îmi doresc foarte mult să mor, b) să termin odată cu viața aceasta;
3: a) în București era foarte cald, b) avem bisericuța ce o reprezintă pe Sfânta Elisabeta;	8: c) prea mult i-am ajutat pe ai mei, a) i-am iubit mult, b) acum m-au uitat, c) la înmormântarea soțului nu au venit, d) nu au venit să mă vadă, e) nu vor să știe de mine din cauza averii, f) am vrut să împărțim frățeste, g) știu și să sictiresc.
4: a) cu banii obținuți prin vinderea apartamentului din București, b) prin contract, c) mai trimite și fiul bani;	
5: a) comunică cu fiecare persoană din cămin, b) iau fiecare cameră la rand, c) îi mângâi sufletește, d) ajut pe oricine pot, e) mă gândesc foarte mult la trecut, f) trăiesc din amintirile cele mai frumoase;	

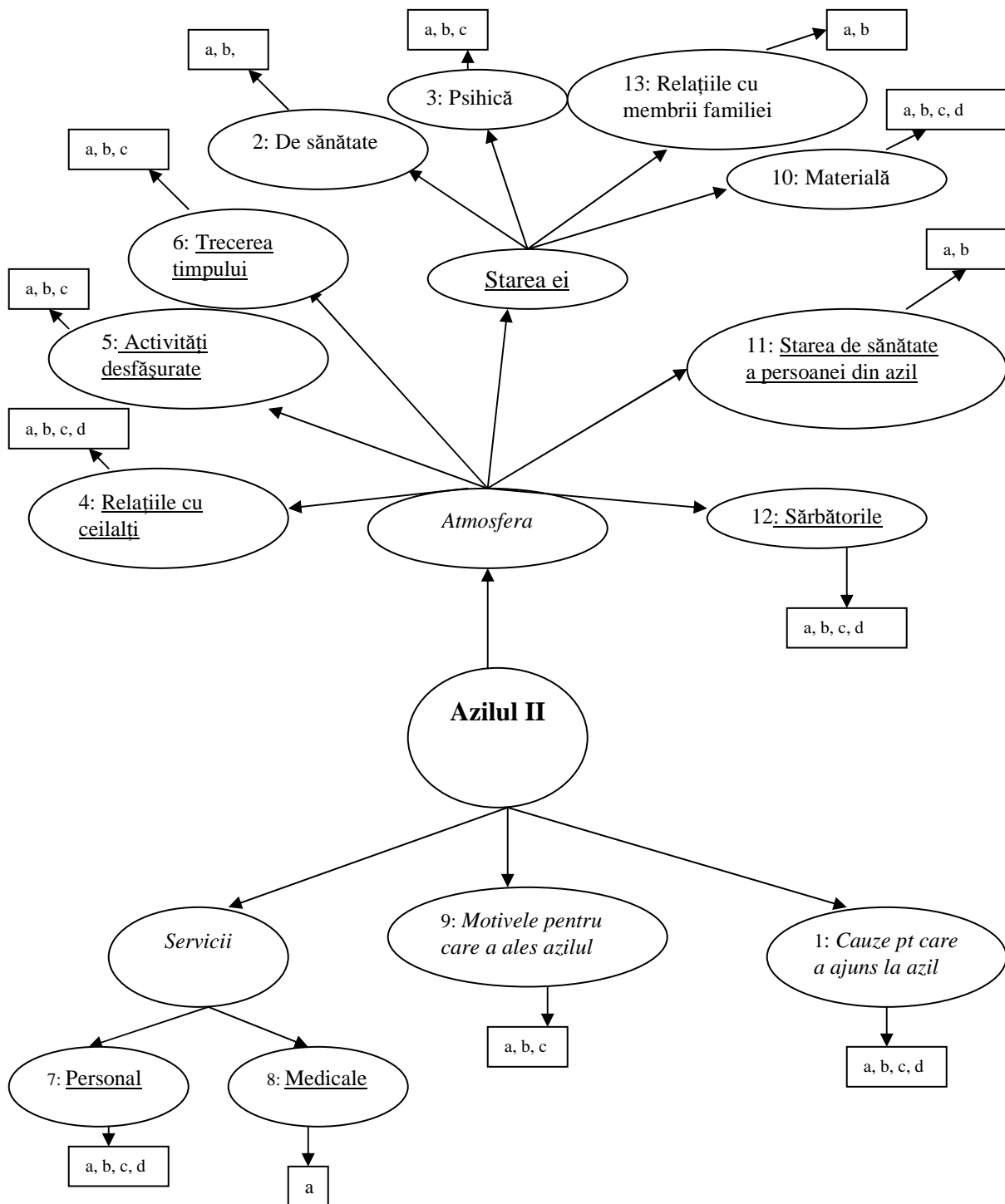
Codarea axială, Azilul I (subiect 1, 2):

Legendă Codarea axială, Azilul I (subiect 1, 2):

1:	<ul style="list-style-type: none"> a) moartea soțului, b) neînțelegerea cu rudele, c) copii plecați în străinătate; 	8:	<ul style="list-style-type: none"> a) unii vorbesc săptămânal cu rudele, b) se înțeleg foarte bine cu cei apropiați, c) alții nu se înțeleg cu cei apropiați, d) alții simt că au fost uitați;
3:	<ul style="list-style-type: none"> a) au voie în oraș, b) au voie să părăsească localitatea dacă anunță, c) nu se dă stingerea; 	9:	<ul style="list-style-type: none"> a) trec foarte bine, b) primesc vizite, c) petrec între ei, d) participă la spectacol;
4:	<ul style="list-style-type: none"> a) de recreere, diverse jocuri, b) opționale, participarea nu este obligatorie (confeționează coșulețe, păpuși, desene, cântă), c) la libera alegere (citesc, televizor, radio, discută), d) trăiesc din amintiri, e) se vizitează și comunică între ei; 	10:	<ul style="list-style-type: none"> a) consultații de două ori pe săptămână, b) butonul de la capătul patului, c) existența asistentelor medicale în trei schimburi;
5:	<ul style="list-style-type: none"> a) în general bună, b) slăbiți de bătrânețe; 	11:	<ul style="list-style-type: none"> a) sală special amenajată;
6:	<ul style="list-style-type: none"> a) unii sunt binedispuși, b) alții își doresc să moară cât mai repede să termine cu viața asta; 	12:	<ul style="list-style-type: none"> a) un medic, b) asistente medicale, c) o asistentă socială, d) bucătărese, e) femei de servicii;
7:	<ul style="list-style-type: none"> a) majoritatea au televizor, b) radio, c) scrisori foarte vechi, d) vederi, e) telefon, f) cărți; 	13:	<ul style="list-style-type: none"> a) pensie, b) bani din vânzarea locuinței, c) existența unui întreținător;
		14:	<ul style="list-style-type: none"> a) două persoane/cameră, b) baie proprie fiecărei cameri, c) bunuri proprii, d) apă caldă permanent.

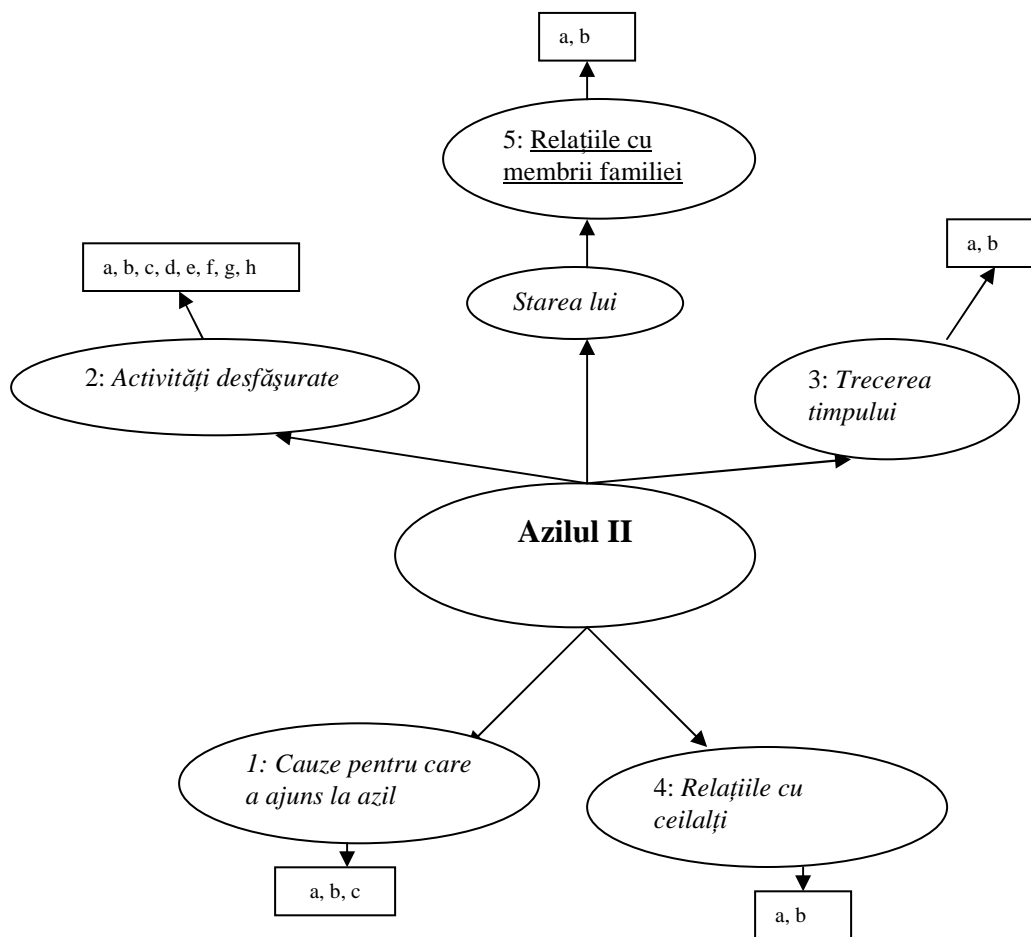
Codarea axială, Subiect 1, Azil II:

Legendă Codarea axială, Subiect 1, Azil II:

1:	<ul style="list-style-type: none"> a) moartea soțului, b) nu a putut avea copii, c) nici o rudă nu a vrut să o îngrijească, d) a rămas fără sprijin material și moral; 	7:	<ul style="list-style-type: none"> a) doctor, b) asistente medicale, c) bucătărese, d) femei de serviciu;
2:	<ul style="list-style-type: none"> a) este bolnavă, b) abia își mișcă mâinile, c) o dor picioarele foarte tare; 	8:	<ul style="list-style-type: none"> a) îngrijire medicală și medicamente;
3:	<ul style="list-style-type: none"> a) își dorește să moară cât mai repede, b) o macină gândul “cine am fost și ce am ajuns”, c) nu s-a obișnuit cu situația; 	9:	<ul style="list-style-type: none"> a) are cine se ocupa de ea, b) are cine o îngriji, c) are cine îi oferi de mâncare;
4:	<ul style="list-style-type: none"> a) nu prea au încredere în ceilalți, b) țin supărările și necazurile pentru ei, c) cred că dacă spun cuiva necazurile lor aceștia vor râde de ei, d) refuză să spună ce au pe suflet (să vorbească despre lucruri intime); 	10:	<ul style="list-style-type: none"> a) trăiesc din ceea ce primesc de la azil, b) nu au bani să-și cumpere ceea ce au nevoie, c) rar primesc ceva din pensie, d) ea primește 200000lei/lună (nu-i ajung nici de apă minerală);
5:	<ul style="list-style-type: none"> a) singura lor activitate este privitul la televizor, b) iau masa de trei ori pe zi în cameră, c) nu desfășoară nimeni activități cu ei; 	11:	<ul style="list-style-type: none"> a) toți sunt foarte bolnavi, b) nu au putere;
6:	<ul style="list-style-type: none"> a) trece foarte greu, b) fiecare zi e la fel, c) ne plictisim; 	12:	<ul style="list-style-type: none"> a) trec la fel ca o zi obișnuită, b) vin colindători, c) primim pachete, d) nu ne mai bucurăm ca o dată;
		13:	<ul style="list-style-type: none"> a) nepoatele vin în vizită de Paști sau de Crăciun, b) îmi tot reproșează că eu am ales această cale.

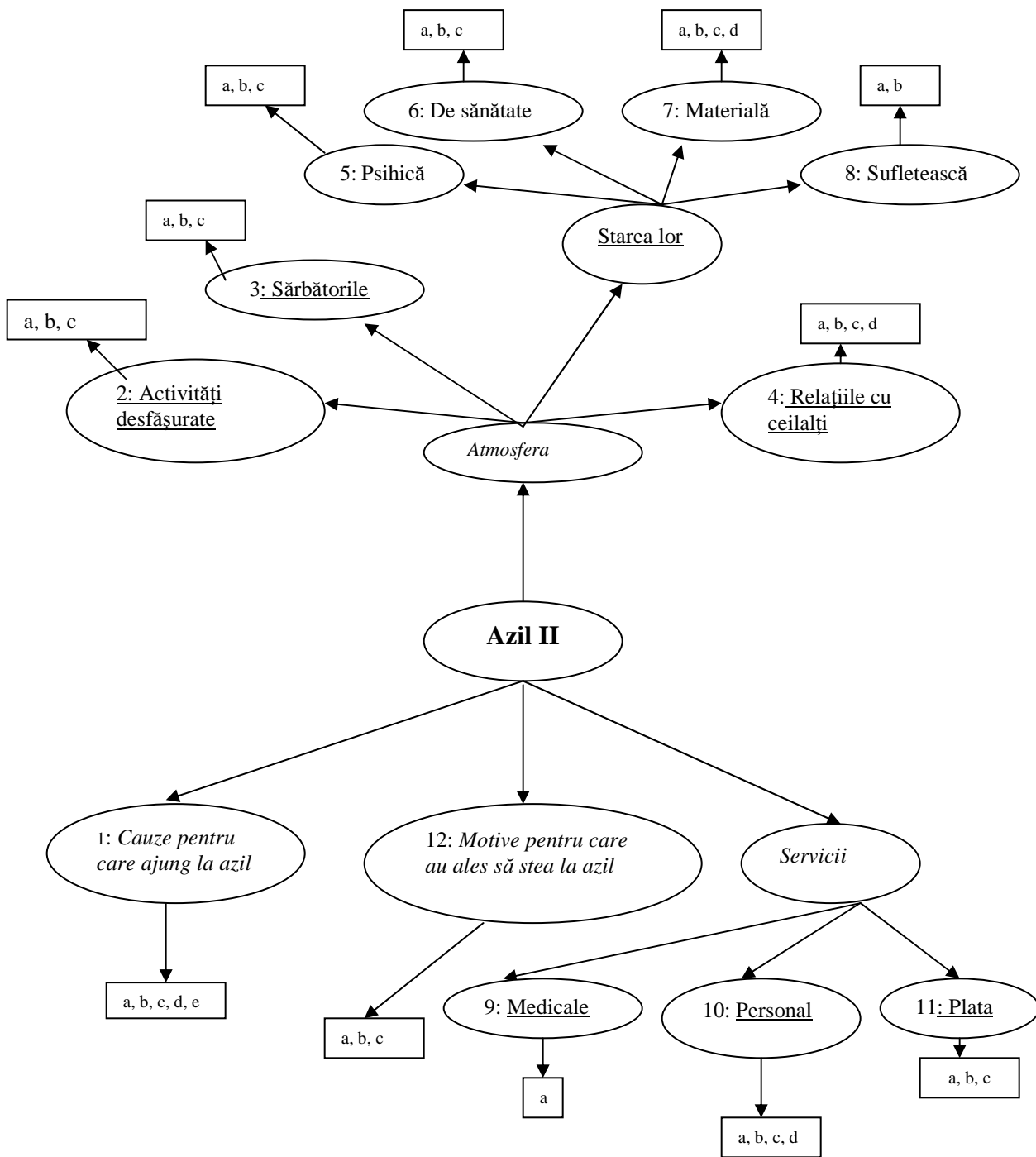
Codarea axială, Subiect 2, Azil II:

Legendă Codarea axială, Subiect 2, Azil II:

<p>1:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) stare de sănătate șubredă, b) era oligofren, avea și epilepsie, c) imposibilitatea părinților de al întreține; <p>2:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) este dus la o grădiniță, b) se joacă, c) cântă, d) desenează, e) la ora unu este adus înapoi, f) după ce ia masa se odihnește, g) se uită la televizor, h) se plimbă prin părculeț; 	<p>3:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) pentru el trece mai ușor, b) nu conștientizează el prea multe; <p>4:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) este foarte comunicativ, b) primește bomboane; <p>5:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) vin părinții în vizită, b) se înțelege foarte bine cu aceștia.
---	--

Codarea axială, Azilul II (subiect 1, 2):

Legendă Codarea axială, Azilul II (subiect 1, 2):

1:	<ul style="list-style-type: none"> a) moartea soțului, b) nu a putut avea copii, c) nici o rudă nu a vrut să o îngrijească, d) a rămas fără sprijin material și moral, e) stare de sănătate, 	7:	<ul style="list-style-type: none"> a) trăiesc din ceea ce primesc de la azil, b) nu au bani să-și cumpere ceea ce au nevoie, c) rar primesc ceva din pensie, d) nu le ajung nici de apă minerală;
2:	<ul style="list-style-type: none"> a) singura lor activitate este privitul la televizor, b) iau masa de trei ori pe zi în cameră, c) nu desfășoară nimeni activități cu ei; 	8:	<ul style="list-style-type: none"> a) rudele vin rar în vizită, b) îmi reproșează că am ales această cale;
3:	<ul style="list-style-type: none"> a) trec la fel ca o zi obișnuită b) primesc pachetele, c) vin colindători; 	9:	<ul style="list-style-type: none"> a) îngrijire medicală și medicamente;
4:	<ul style="list-style-type: none"> a) nu prea au încredere în ceilalți, b) țin supărările și necazurile pentru ei, c) cred că dacă spun cuiva necazurile lor aceștia vor râde de ei, d) refuză să spună ce au pe suflet (să vorbească despre lucruri intime); 	10:	<ul style="list-style-type: none"> a) doctor, b) asistente medicale, c) bucătărese, d) femei de serviciu;
5:	<ul style="list-style-type: none"> a) își doresc să moară cât mai repede b) îi macină gândul “cine am fost și ce am ajuns” c) nu s-au obișnuit cu situația; 	11:	<ul style="list-style-type: none"> a) pensie, b) vânzări de locuințe, c) întreținere;
6:	<ul style="list-style-type: none"> a) sunt foarte bolnavi, b) abia își mișcă mâinile, c) au dureri la nivelul picioarelor; 	12:	<ul style="list-style-type: none"> a) are cine se ocupa de ei, b) are cine îi îngrijește, c) are cine le oferă de mâncare.

NELINIȘTI DE CERCETĂTOR CALITATIVIST

FLORENTINA SCÂRNECI

Am adunat în acest articol nelămuririle, grijile, nesiguranțele pe care le-am trăit pe parcursul ultimelor două cercetări calitative pe care le-am realizat. Eu cred că, dacă abordarea calitativă își dorește să fie recunoscută și apreciată, să fie o alternativă la cea cantitativă este necesar să-și afirme slăbiciunile, să le caute „leacuri” pe față, cu voce tare și să nu ascundă sub preș nesiguranța procedurilor, instabilitatea rezultatelor, indiferența față de consecvență. Nu am pretenția că o să ating aici toate problemele calitativului, nici măcar pe cele mai importante, dar, pot să promit că voi aduce în față, de câte ori le voi simți, neliniștile epistemologice, metodologice, valorice sau pur și simplu umane care sunt legate de cercetarea calitativă. Și asta datorită dragului ce i-l port.

În ultimele luni am realizat două încercări de cercetare calitativă. La prima: trebuia să realizez un training de Story-Telling. Adică să le arăt participanților (profesori la Catedra de Sociologie și Filosofie din Universitatea „Transilvania” Brașov) ce este și cum se face un story-telling. Cum știi deja, pentru a avea un story-telling (interpretare a datelor unei cercetări calitative) aveam nevoie, pentru început, de date calitative. Și m-am gândit că cel mai bine ar fi ca fiecare participant la training să contribuie cu date care să stea la baza story-telling-ului realizat de mine sub ochii lor.

Deci, urma să colectez date pe o anumită temă. Trebuia să fie una despre care aveam cu toții ceva de spus. O experiență comună,

destul de personală – pentru a se implica fiecare și pentru a se căuta și găsi în povestea finală. Trebuia să fie ceva relativ intim sau mai degrabă „nefumat” – aveam nevoie de date cât mai autentice, îmi trebuia o temă care să-i ferească pe subiecții mei de alunecări în clișee și răspunsuri dezirabile. Trebuia să fie suficient de vagă pentru a nu sugera răspunsul, dar și îndeajuns de clară pentru a nu-i trimite pe respondenți care încotro. Apoi trebuia să fie necunoscută pentru mine, neexploatăată, despre care să știu puține pentru a nu căuta în materiale lucruri la care mă așteptam, pe care le gândeam. Așa s-a născut *aș fi vrut să fiu...* Adică, le-am dat participanților o foaie albă cu acest titlu și i-am rugat să încerce s-o „umple”. Le-am refuzat orice lămurire suplimentară pentru a nu le ghida răspunsul. Nu voi prezenta în acest articol rezultatele „cercetării”, doar problemele cu care m-am confruntat încercând să realizez un story-telling pe marginea documentelor strânse de la colegii mei.

La a doua încercare de cercetare calitativă: am realizat o analiză secundară, adică am prelucrat date calitative colectate în anul 2005 în urma efectuării unei cercetări explorative din domeniul sociologiei sociologilor. Baza de date cuprinde răspunsurile a 460 de subiecți, absolvenți ai facultăților de sociologie de stat și private din România. Ea a fost realizată de studenții anului II Sociologie (2004-2005) sub coordonarea domnului conf.univ.dr. Gheorghe Onuț. Datele calitative prelucrate sunt răspunsurile obținute la următoarele cerințe:

- Povestire. Exemplu de carieră de succes cu profesia de sociolog. Gândiți-vă la un coleg / la o colegă de facultate sau de profesie, despre care credeți că exemplifică cel mai îndeaproape ideile Dumneavoastră despre succesul profesional ca sociolog.

Povestiți un pic despre acest coleg / această colegă, menționând ce anume credeți că îl / o diferențiază în mod esențial de ceilalți sociologi. (Nu e neapărat necesar să nominalizați.)

- Care este animalul despre care credeți că personifică cel mai bine profesia de sociolog? Scurtă caracterizare, așa cum vedeți Dumneavoastră acest animal. Mai ales epitetele caracteristice. Dar și acțiunile sale tipice.
- Care este planta despre care credeți că personifică cel mai bine profesia de sociolog? Scurtă caracterizare, așa cum vedeți Dumneavoastră această plantă. Mai ales epitetele caracteristice. Dar și locurile „preferate”, compania „preferată”, condițiile pedoclimatice etc.
- Care este automobilul despre care credeți că personifică cel mai bine profesia de sociolog? Scurtă caracterizare, așa cum vedeți Dumneavoastră acest automobil. Mai ales epitetele caracteristice. Dar și orice altceva ce vi se pare caracteristic.
- Care este felul de mâncare despre care credeți că personifică cel mai bine profesia de sociolog? Scurtă caracterizare, așa cum vedeți Dumneavoastră acest fel de mâncare. Mai ales epitetele caracteristice. Dar și orice altceva ce vi se pare caracteristic.

Constatările pe care le-am făcut (familiarizări cu ceea ce spun sociologii despre sociologie și problematizări plecând de la acestea), pot fi tratate ca ipoteze, de către cei cu puțină încredere în posibilitatea calitativului de a genera propoziții teoretice. Însă, în mare, se poate spune că am încercat realizarea unei teorii întemeiate. Nu este locul aici pentru prezentarea rezultatelor ci doar a problemelor cu care m-am confruntat analizând și interpretând datele.

Una din primele exigențe cu care se confruntă cercetătorul calitativist este să intre pe teren fără prea multe presupuneri despre ce o să găsească acolo, ce-și dorește să cerceteze și cu atât mai puțin ce ar vrea să descopere. Este foarte greu să-ți eliberezi mintea de ce ai învățat, de ce știi despre subiectul cercetat. Este și mai greu să te eliberezi de ce crezi, simți, aștepti să găsești în legătură cu tema respectivă.

Și dilema mea este: e posibil să găsești lucruri pe care nu le cauți? Cred că indiferent cât ai încerca să lași terenul să-ți sugereze obiectivele cercetării, să-ți ghideze colectarea datelor este imposibil să te eliberezi de tine, de preconcepțiile și așteptările tale legate de subiectul cercetării. Am sentimentul că, contrar a ce ne propunem și ne-am dori ca cercetători calitativiști, „terenul” ni se dezvăluie atât și până unde dorim să-l descoperim. Nu vedem, nu auzim, nu descoperim despre el decât ce și cât suntem în stare să căutăm. Aceasta înseamnă că, oricât ne-ar fi de greu să recunoaștem, nu găsim în teren decât ce am căutat, ceea ce ne-am propus (chiar dacă inconștient) să aflăm. Și ne propunem să aflăm în funcție de ce suntem, de experiențele noastre, de interesele, convingerile și nevoile noastre etc.

Și mă întreb cât din povestea despre ce ar fi vrut să fie sociologii, de exemplu, a existat în mintea mea înaintea realizării training-ului. Sentimentul meu este că n-am pus nimic de la mine (în afara documentului personal „aș fi vrut să fiu”), dar știu sigur că în timp ce așteptam materialele colegilor mei mintea mea nu era tocmai eliberată de presupuneri și așteptări. Mi-e teamă că nu aveam cum să

descopăr în date altceva decât ceea ce am presupus și am așteptat că voi găsi...

Deci, starea normală a cercetătorului calitativist este să nu se aștepte la ceva anume de la subiecții lui, să nu știe la ce să se aștepte în legătură cu experiența lui cu „terenul”. Eu îmi imaginam că o să aflu visele nebunești ale sociologilor, c-o să se joace descriind sau inventând personajele care ar fi vrut să fie, într-un stil copilăresc și vesel. Când m-am apucat să fac eu exercițiul „aș fi vrut să fiu...” mi-am dat seama că s-ar putea să iasă altfel. După primele incursiuni prin stele și galaxii, am alunecat spre autocritică serioasă și minuțioasă. Și apoi am găsit și în materialele colectate de la colegii mei autoevaluări critice și minuțioase. Le-am căutat? Mai era ceva în ele în afară de autoevaluările pe care le-am găsit?

Și mă mai întreb câte din concluziile legate de ce cred sociologii despre profesia de sociolog erau părerile mele despre acest subiect. Am realizat întâi un inventar și o analiză pe simpla enumerare a animalelor, plantelor, automobilelor, felurilor de mâncare și abia apoi o analiză a caracterizărilor făcute de subiecți pentru fiecare analogie în parte. Nu îți ascund că din prima analiză a reieșit un portret nu tocmai flatant la adresa sociologului și a sociologiei. Plecând de la enumerările respondenților am construit un portret care se potrivea destul de bine părerii mele (nu tocmai bune) despre sociologi. Am pus accentul în această analiză pe caracteristicile reprezentative (în capul meu) ale animalelor, plantelor, etc. enumerate de respondenți. Și mi s-a dezvăluit un sociolog dezagreabil și lent. Dar am descoperit (prin analiza caracterizărilor) că ceea ce era reprezentativ pentru subiecții mei la animalele, plantele etc. enumerate era altceva. Și sociologul

portretizat plecând de la caracterizări era elegant, rapid, impunător și chiar frumos...

Nu vreau să înțelegi că nu am urmat cuminte metodologia calitativă, că nu am respectat exigențele ei; ceea ce încerc să fac este să aduc în discuție imposibilitatea de a le pune în practică în mod adecvat (și nu din reaua voință a cercetătorului).

Am văzut la cercetătorii începători că nu iau în serios munca de analiză a datelor. Vreau să știi că nu este deloc așa de simplă cum pare. De fapt nu este complicată, doar foarte consistentă. De exemplu, pentru șapte materiale „aș fi vrut să fiu” (care aveau între o jumătate de pagină și o pagină) am muncit două săptămâni. După fiecare document primit mă scufundam în el, îl citeam de multe ori: o dată să-l descopăr, apoi să caut teme majore, apoi să fiu atentă la limbajul folosit, apoi să despici fiecare temă în parte, să-i găsești caracteristicile, să desprind esența, să păstrez autenticul, să surprind mesajul, dar și sentimentul transmis. Cred că cea mai bună modalitate de lucru cu textele de teren este să le iei pe rând, să nu le citești pe toate deodată. Așa ai timp să le sedimentezi pe toate. Am ajuns să învăț textele pe de rost. Într-o discuție, un subiect îmi reproșa că în textul lui nu se găsesc frustrări. I-am citat exact, fără să am textul lui în față, un enunț care descria contrariul.

Deci, pentru un text de jumătate de pagină, analiza dura câteva ore. Cred că, chiar dacă nu ai nevoie de toate textele de cercetare rezultate (eu am făcut rezumate ale materialelor, analize globale, codări tematice, sinteze interactive, liste de expresii relevante, observații generale referitoare la texte, la analiză și interpretare, liste cu problemele metodologice cu care mă confruntam pas cu pas,

observații de teren și jurnalul cercetătorului), analiza trebuie făcută ca să intri în text sau el în tine. Iar pentru lucrul cu materiale cu adevărat voluminoase, trebuie neapărat utilizat un soft de analiză a datelor calitative.

Așadar, analiza datelor nu e foarte greu de făcut, dar e minuțioasă și cere mult timp. Și după câteva zile devine monotona. Ai de făcut același lucru pe alte și alte texte... Mie ultimele materiale (de la training-ul de story-telling) îmi provocaseră un rău fizic. Mă cam săturasem de aceleași proceduri, vroiam cu nerăbdare să trec la următoarea etapă, să fac povestea odată! Cred că acesta este un pericol ce-l paște pe cercetător. Poți grăbi analiza datelor, poți fi nerăbdător, poți sări peste date importante sau mai rău poți decide oprirea colectării datelor. Poți spune că ai suficiente date numai pentru că te-ai săturat, nu pentru că ai ajuns la saturația teoretică. Deci ai nevoie de multă răbdare și autodisciplină pentru a realiza analiza datelor într-o cercetare calitativă.

Compararea materialelor ridică și ea probleme, mai ales când materialele sunt voluminoase. În studiul analogiilor nu am avut prea mari dificultăți pentru că răspunsurile erau scurte și schematice, iar la training-ul de story-telling cu siguranță nu am dat peste cea mai complexă situație de analiză. În cadrul acesteia din urmă, cu primele două materiale, nu a fost foarte greu. Am descoperit ce le asemana, ce le deosebea, mi-au trecut prin cap constatări curioase. A fost mai greu cu următoarele materiale. Trebuia comparat fiecare cu fiecare. Notam orice idee, orice observație îmi trecea prin cap. Descopeream pattern-uri de care mă bucuram ca un copil și mă temeam să nu fie distruse,

spulberate de materialele ce urmau să vină. Aceasta nu-i o atitudine potrivită pentru un cercetător calitativist, dar e umană.

Tocmai faptul că cercetătorul calitativist își permite să fie uman, i se recunoaște dreptul de a fi uman în activitatea lui, cred că este și marea lui nenorocire. Se legitimează astfel și lenea, și șmecheria, și epuizarea. E posibil ca, în cazul în care descoperi ceva în date, să fii orbit de acest fapt. Să fii atât de îndrăgostit de idee sau de ideea descoperirii, încât să nu vezi datele ce contrazic constatarea, sau să cauți cu disperare confirmări ale ei (chiar și acolo unde nu sunt, le poți provoca). Și nu vorbesc despre intenții răuvoitoare ci de impulsuri firești, naturale.

Munca de interpretare este supusă aceluiași riscuri ale nerăbdării, ale îndrăgostirii de o idee... Eu abia așteptam să termin cu analizele ca să lucrez serios la interpretare. Din când în când scriam fragmente de poveste și mă gândeam (cu îngrijorare) la cum le va modifica următorul document primit de la colegii mei. Socoteam cine mai are de trimis „aș fi vrut să fiu...”-ul, îi făceam un profil în minte și mă nelinișteam când mai urmau persoane ce-mi păreau altfel, diferite, speciale. Te poți găsi permanent în acest pericol. Ai muncit o grămadă, ai identificat un pattern în date, ți se pare că ai ajuns la o descoperire și următorul material nu se potrivește modelului. Știi din literatura de specialitate ce trebuie să faci, dar asta înseamnă că munca ta se complică, e departe de a se fi terminat. Și ți-e mult mai ușor să întorci capul de la acest ultim caz, decât să-ți îmbunătățești descoperirea (teoria). Dar probabil că acesta este unul din lucrurile care fac diferența între cercetătorii buni și cei mai puțin buni...

Cercetătorul calitativist este mereu neliniștit în legătură cu noutatea descoperirilor sale. Nu poți să nu te întrebi permanent dacă nu cumva știe toată lumea ceea ce ție ți se pare o mare descoperire. Cred că acest pericol vine din faptul că documentarea prealabilă nu este deloc o exigență a metodologiei calitative, iar obiectivele cercetării calitative se scufundă atât de mult în cotidian, natural încât cunoașterea comună ți-o poate lua, în multe cazuri, cu lejeritate înainte.

Se poate întâmpla să muncești cu disperare. Și uneori să ai senzația că ai descoperit lucruri colosale, apoi să te gândești, despre aceleași lucruri, că nu sunt decât banalități nesuferite. La fel mi se întâmpla și mie. Și uneori credeam că muncesc prea mult, că fac analize inutile, alteori credeam că nu fac destul pentru a ajunge la rezultate corespunzătoare pentru o cercetare, fie ea și calitativă. Cred că sentimentul acesta macină orice cercetător care a fost odată și cantitativist. Ți-e rușine, te simți prost să tragi concluzii din compararea câtorva cazuri. Nu ți-e atât de mult de ce vor spune ceilalți, dar simți tu că faci ceva nepermis, parcă ilegal. Nu poți să nu te întrebi, oare dacă aș mai fi avut un subiect n-ar fi fost altul rezultatul?

Rămășițele imperative ale determinismului, ale obiectivismului și validității te macină oricât te-ai declara de calitativist. Pe mine mă chinuia gândul că ceea ce constatam nu era mare lucru. Că dacă aș întreba orice alt om „ce și cum ar fi vrut să fie”, constatarea în legătură cu sociologii era valabilă și pentru el. Că „descoperirile” mele sunt general valabile, general-umane. Aceste rămășițe m-au făcut să caut comparații și să încerc aplicarea „aș fi vrut să fiu”-ului

pe o altă categorie profesională: inginerii. Și m-a liniștit diferența clară de discurs sesizată în răspunsuri, dar mă neliniștește în continuare neîncrederea în calitativ pe care cred că am manifestat-o ca anticipare la neîncrederea cu care ar fi fost primite concluziile cercetării mele, dacă n-aș fi oferit un „grup de control”.

Neliniștile metodologice sunt și ele mereu prezente. Descoperi permanent că, oricât ai citi despre o procedură, atunci când încerci s-o pui în practică (mai ales prima dată) ai senzația că nu știi destul despre ea, că de fapt n-ai înțeles cum se face. Și te întorci mereu la cărți, dar uneori ele nu te ajută deloc. Eu mă întrebam în legătură cu story-telling-ul ce pun în povestea finală? Numai lucrurile comune? Ce fac cu deosebiri, n-au nici o valoare? Îmi veneau mereu în cap instrucțiunile și răspunsurile la aceste întrebări din Grounded Theory. Dar la story-telling singura instrucțiune cât de cât aplicativă era să fac sinteze interactive. Adică să aduc împreună ceea ce poate forma un tot prin comparații interactive între materiale. Dar cât poate fi de greoaie și de seacă această indicație...

Apoi mă întrebam cum să fac povestea, trebuia să reproducă tonul întâlnit în majoritatea materialelor? Mie îmi veneau în cap numai descrieri ironice ale unor texte sentimentale. Și știu că povestea finală este creația ta ca cercetător și că există în ea mare parte din tine, nu numai din subiecții tăi. Dar eu pur și simplu i-am văzut jenați pe subiecții mei, chiar supărați când au simțit ironia din textul final. Nu că aș fi pus în story-telling lucruri pe care nu le-ar fi spus ei, ci felul cum le-am pus. Și mă întreb cum trebuie să scrii? Cât te poți implica, tu ca cercetător? Dacă reproduci întocmai materialele subiecților tăi, cât mai este interpretare, contribuție personală? Nu riști, în acest fel,

să faci un colaj steril? Și dacă te implici și stilul poveștii te reprezintă ca cercetător, nu riști să „modelezi” semnificativ rezultatele? Să-i faci, de exemplu, pe subiecții tăi să pară simpatici când nu sunt, să stârnești râsul la adresa lor fără să merite asta, să-i faci pe cititori să le fie milă de ei chiar dacă nu ar fi deloc cazul etc. Mă întreb, deci, dacă, construcția cercetătorului nu modifică și percepția conținutului, dacă un ton ironic nu descalifică, dacă unul îndulcit nu scuză etc.

Și sunt puține răspunsuri la aceste întrebări. Și multe din indicațiile date de literatura de specialitate sunt fie confuze, fie laxe. Teoria întemeiată este puțin mai riguroasă, se apropie mai mult de procedurile stricte din cantitativ. În ceea ce privește story-telling-ul situația este mult mai complicată. Regulile, câte există, sunt superficial descrise. Asta-i o altă mare problemă a cercetătorului calitativist ce a trecut și prin cercetarea cantitativă în viața lui. Te trezești mult prea liber în cercetare. Regulile sunt puține, nici acelea universal valabile ci situaționale, ba chiar deschise la schimbare, perfecționare. Mai rău: e perfect posibil să le schimbi chiar tu! Și simți nevoia unui autor care să-ți dea peste mână autoritar și să te scoată din nesiguranță și din pericolul de-a bate tâmp câmpii.

Și mă mai întreb ce este de făcut atunci când descoperirile tale sunt neplăcute pentru beneficiar, când rezultatele cercetării tale îi provoacă disconfort? M-am aflat în această situație în ambele încercări de cercetare calitativă despre care am scris în acest articol. Sigur că subiecții au libertatea să pună la îndoială rezultatele, să acuze cercetătorul de subiectivism etc. Dar gustul amar al dezvăluirii unor lucruri neplăcute nu se poate șterge...

În concluzie, sunt convinsă că orice nouă încercare de a pune în practică o cercetare calitativă ridică noi neliniști. Sunt probleme pe care poți să nu le vezi sau poți să le ignori liniștit, atâta timp cât calitativul se laudă cu nonrigurozitatea sa. Dar cred că dacă vrea să fie luat în serios, calitativul ar trebui să se aplece asupra fiecărui neajuns și să încerce să facă din el o problemă de rezolvat. Dar aceasta nu înseamnă că trebuie strivit caracterul lui inovator, că trebuie supus criteriilor de evaluare din cantitativ, cum s-a mai încercat.

